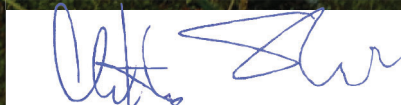

AAGE V.
JENSEN
NATURFOND

ÅRSRAPPORT 2023

Årsrapporten er fremlagt og godkendt
på fondens årsmøde 7. juni 2024

Mette Fabricius Skov

CVR 30 20 55 96
Kampmannsgade 1, 6. sal
1604 København V

INDHOLD

FORORD

v. direktør Hanne Haack Larsen	4
--	---

PÅTEGNINGER

Ledelsespåtegning	6
Den uafhængige revisors revisionspåtegning	7

LEDELSESBERETNING 2023

Fondsoplysninger	9
Fondens formål	10
Fondens vision	10
Målsætninger	10
Strategi	11
Vores strategiske indsatser	11
Vores værdier	12
Oversigt af Naturfondens ejendomme	12

UDELINGSPOLITIK

- Fondens formål	14
- Ramme for eksterne uddelinger	14
- Vurdering af ansøgninger	14
- Evaluering af projekter	14
- Forskningsaktiviteter	

VORES TILGANG

- Diversitet	16
- Transparens	16
- Åbenhed og kommunikation	16
- Habilitet	16
- Samarbejdspartnere, nøgleinteressenter og partnerskaber	16
- Involvering af vores omverden	16
- anbefalinger for god fondsledelse	17
- Fondens påvirkning af det eksterne miljø	17
- Fondens organisering og vidensressourcer	17
- Medlem af fondenes videnscenter	18

BESTYRELSEN 20

ÅRETS AKTIVITETER

Eksterne uddelinger	26
- Formidling	26
- Forskning	28
- Forvaltning	29
- Forskningskaldet - Et mere rigt hav	30
Projekter på fondens naturejendomme	32

ØKONOMISKE FORHOLD

Hoved- og nøgletalsoversigt	38
Udvikling i aktiviteter	39
Ændring af regnskabspraksis	39
Udvikling i økonomiske forhold	39
Årets resultat versus forventet udvikling	40
Eventuel usikkerhed ved indregning og måling	40
Særlige risici	40
Den forventede udvikling	41
Skatteforhold	41

ÅRSREGNSKAB 1. JANUAR – 31. DECEMBER 2023

Resultatopgørelse	43
Balance aktiver	44
Balance pasiver	45
Egenkapitalopgørelse	46
Pengestrømsopgørelse	47
Noter	49
Anvendt regnskabspraksis	56

FORORD

Naturfondens formål er 'natures bevarelse og udvikling samt de vilde dyrs beskyttelse, i Danmark' og vi bidrager bl.a. ved at gennemføre naturprojekter på egne arealer og ved at donere midler til en lang række projekter.

Den geopolitiske udvikling gjorde 2023 til et uforudsigeligt år på mange måder - også økonomisk. De finansielle markeder udviklede sig positivt, især mod slutningen af året, og det havde en positiv indvirkning på Naturfondens finansielle resultat. Da Naturfonden samtidig modtog en betydelig donation til naturgenoprettelse, er fonden velkonsolideret og kan opretholde kontinuitet i vores formålsdrevne indsatser i 2024 og fremover.

Naturfonden giver naturen plads og har i 2023 erhvervet en række mindre arealer i tilknytning til vores naturområder. Dermed bliver naturområderne løbende større og kan forvaltes mere optimalt. Naturfonden foretager en lang række forvaltningsindsatser, som alle både på kort og lang sigt er med til at forbedre biodiversiteten.

Der har været en lang række positive observationer på Naturfondens arealer i 2023. Der er for eksempel nu hvepseedderkop ved Filsø. Ved Gudenåengene er der bl.a. forekomster af lille rødøjede vandnymfe, grøn kobbervandnymfe og grøn mosaikguldsmed. På Hulsig Hede blev 2023 igen et rekordår med næsten 50.000 blomstrende orkideer; hvor især antallet af bakke-gøgelilje er steget for fjerde år i træk og i Råbjerg Mose dukkede guldblomme pludselig op. I Vejlerne har sortterne for anden gang på tre år fået flyvefærdige unger, og der blev observeret 700 rastende traner, hvilket er det højeste antal i Danmark.

Naturfonden støtter eksterne projekter indenfor formidling, forvaltning og forskning i natur og biodiversitet. I 2023 har der været tre åbne ansøgningsrunder

og der har været gennemført et forskningskald med titlen "Et mere rigt hav". Da havets biodiversitet er i en særlig dårlig tilstand, er kaldets overordnede formål at øge den viden, vi har på området, så vi som samfund kan træffe de bedste beslutninger. Kaldet har også et klart fokus på konkrete tiltag til genopretning af havets natur med henblik på øget biodiversitet, reduktion af fragmenterede økosystemer og genopretning af fødekæder. Naturfonden har valgt at støtte syv meget kvalificerede projekter med totalt 48 mio. kr., som alle igangsættes i 2024. Vi glæder os til at følge projekterne og få ny viden.

Hvert år udgiver Naturfonden en statusbog, der beskriver det givne års eksterne donationer og de mange aktiviteter, der foregår på fondens naturarealer. Desuden er rapporter fra de eksterne donationsprojekter tilgængelige på vores hjemmeside.

Naturfonden vil gerne takke alle samarbejdspartnere og frivillige tilknyttet fonden for et berigende samarbejde i 2023. Vi har dagligt stor glæde og udbytte af vores samarbejde med eksterne rådgivere, lokale naturråd og frivillige, der alle med stor erfaring, faglighed og begejstring hver dag arbejder for at bevare, monitorere, forvalte, formidle og udvikle og beskytte naturen.

Jeg glæder mig til et spændende 2024, hvor vi sammen udvikler en rigere natur.

Hanne Haack Larsen

Hanne Haack Larsen

Direktør, Aage V. Jensen Naturfond

LEDELSESPÅTEGNING

Bestyrelsen og direktionen har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2023 for AAGE V. JENSEN NATURFOND.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2023 samt af resultatet af fondens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2023.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for de forhold, beretningen omhandler.

Årsrapporten indstilles til bestyrelsens godkendelse.

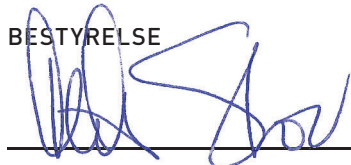
København, den 7. juni 2024

DIREKTØR

Hanne Haack Larsen

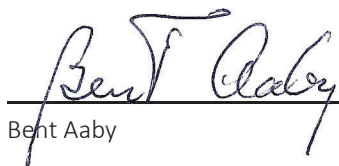
BESTYRELSE

Mette Fabricius Skov
Formand

Pernille Blach Hansen
Næstformand

Bent Aaby

Bertil From

Marianne Holmer

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS REVISIONSPÅTEGNING

TIL BESTYRELSEN I AAGE V. JENSEN NATURFOND

KONKLUSION

Vi har revideret årsregnskabet for AAGE V. JENSEN NATURFOND for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2023, der omfatter resultatopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse, pengestrømsopgørelse, noter og anvendt regnskabspraksis. Årsregnskabet udarbejdes efter årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2023 samt af resultatet af fondens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2023 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

GRUNDLAG FOR KONKLUSION

Vi har udført vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit "Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet". Vi er uafhængige af fonden i overensstemmelse med International Ethics Standards Board for Accountants' internationale retningslinjer for revisors etiske adfærd (IESBA Code) og de yderligere etiske krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i henhold til disse krav og IESBA Code.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

LEDELSENS ANSVAR FOR ÅRSREGNSKABET

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et års-

regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af årsregnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere fondens evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere fonden, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

REVISORS ANSVAR FOR REVISIONEN AF ÅRS- REGNSKABET

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes.

Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen.

Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af fondens interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om fondens evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i årsregnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at fonden ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af årsregnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om årsregnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.

Vi kommunikerer med ledelsen om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af

revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

UDTALELSE OM LEDELSESBERETNINGEN

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen. Vores konklusion om årsregnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med årsregnskabet, eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

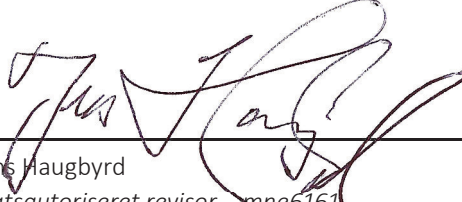
Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til årsregnskabsloven.

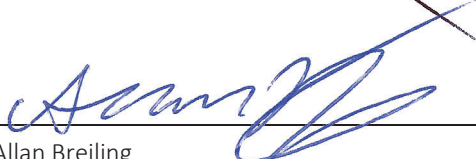
Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabslovens krav. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

København, den 7. juni 2024

GRANT THORNTON

Godkendt Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 34 20 99 36

Jens Haugbyrd
Statsautoriseret revisor – mne6161

Allan Breiling
Statsautoriseret revisor – mne35809

FONDSOPLYSNINGER

FONDEN AAGE V. JENSEN NATURFOND
Kampmannsgade 1, 6.
1604 København V

Telefon: 33 13 21 45
E-mail: natur@avjf.dk
CVR-nr.: 30 20 55 96
Stiftet: 29. december 2006
Hjemsted: København
Regnskabsår: 1. januar - 31. december

DIREKTION Direktør Hanne Haack Larsen

BESTYRELSE Advokat Mette Fabricius Skov, formand
Senior Vice President Pernille Blach Hansen, næstformand
Professor Bent Aaby
Direktør Bertil From
Professor Marianne Holmer

REVISION Statsautoriseret revisor Jens Haugbyrd
Grant Thornton godkendt Revisionspartnerselskab

PENGEINSTITUT Danske Bank

HJEMMESIDE www.avjf.dk

STRATEGI

MED FOKUS PÅ INNOVATION, PARTNER- SKABER OG NATURDANNELSE

FONDENS FORMÅL

Aage V. Jensen Naturfond's overordnede formål er naturens bevarelse og udvikling, samt de vilde dyrs beskyttelse i Danmark. Dette skal blandt andet søges opnået ved at erhverve, eje og drive naturarealer, at foretage og støtte genopretningsprojekter, såvel i relation til de af Naturfonden ejede naturarealer som udenfor disse arealer, at yde støtte til forsknings- og formidlingsprojekter med tilknytning til bevarelsen og udviklingen af natur, samt de vilde dyrs beskyttelse, i Danmark.

I 2022 har Naturfonden færdiggjort en ny langsigtet strategiplan og visionen for de næste 10 år er:

FONDENS VISION

Sammen udvikler vi en rigere natur - større, mere, bedre.

MÅLSÆTNINGER

Det vil vi opnå ved at arbejde med tre målsætninger om innovation, partnerskaber og styrkelse af danskernes relation til naturen.

INNOVATION OG VIDEN DRIVER NATURUDVIKLING

Vi vil være innovative og udfordre den eksisterende tilgang samt vi vil udvikle og nytænke værktøjer og metoder for herigennem at udvikle praksis.

PARTNERSKABER SKABER STØRRE EFFEKT

Vi vil danne mere forpligtende partnerskaber med nuværende og nye samarbejdspartnere; herunder også aktører der i dag ikke arbejder med natur.

VIDEN OG OPLEVELSER STYRKER

DANSKERNES RELATION TIL NATUREN

Vi vil formidle og skabe oplevelser på vores naturarealer, ligesom vi sammen med andre aktører vil være med til at øge kendskabet til naturen og skabe oplevelser, der styrker forståelsen af naturen.

Bramgæs. Foto: Karin Gustausen

STRATEGI

Vores nye strategi bygger på et solidt fundament af mangeårig erfaring med aktivt naturejerskab, forvaltning, naturudvikling, formidling, monitorering og donationer - og det er på det fundament Naturfonden vil bygge videre.

Vi vil styrke vores forvaltning og donationer ved at indgå i tættere partnerskaber med nuværende samarbejdspartnere og vi ønsker også at indgå partnerskaber med nye aktører, vi ikke tidligere har samarbejdet med for at udvide med ny viden og kompetencer, men også for at aktivere flere aktører i udviklingen og bevarelse af naturen. Vi ønsker at skabe nye løsninger og nye tilgange.

VORES STRATEGISKE INDSATSER

Vi har i en lang årrække været en aktiv naturforvalter for at sikre en bedre tilstand i naturen. Naturfonden er Danmarks største private lodsejer med naturområder på i alt 19.300 ha fordelt på 23 lokaliteter i hele landet.

Vi ønsker fortsat at udvide og udvikle vores ejendomme og vi har fokus på at skabe store sammenhængende naturområder, så naturen får mulighed for at udvikle sig i naturlige dynamikker. Vi arbejder med de

enkelte naturområders naturpotentiale, og vi har fokus på at udvikle en rigere natur på vores naturområder, hvilket vi gør ved at beskytte, genoprette og udvikle naturen med henblik på øget biodiversitet. Vi er klimabevidste ift. forvaltningsmæssige valg, herunder klimaets indvirkning på økosystemer, og har fokus på at reducere vores eget klimaaftryk. Vi ønsker at indgå i nyskabende partnerskaber for derved at udvikle nye typer modeller for køb og drift af naturejendomme.

Vi tror på, at viden om og oplevelser af naturen er med til at styrke danskernes forhold til naturen – deres interesse i naturen, færdigheder i forhold til at opholde sig i naturen og deres ønske om at beskytte den. Vi ønsker at give danskerne mulighed for at få viden om naturen og oplevelser i den. Det gør vi blandt andet ved at tilbyde naturnære oplevelser på vores naturområder og vi har en lang række faciliteter på områderne. Det er muligt at komme helt tæt på naturen i vores tårne og skjul samt ved at gå på en af de mange boardwalks. Det giver for eksempel mulighed for at gå hen over en højmose, som ellers ikke er tilgængelig. På flere af vores områder har vi udstillinger og skolestuer samt udstyr målrettet skoleklasser. Disse mange tilbud vil i den nuværende strategiperiode blive udviklet med nyskabende tiltag og vi ønsker at engagere flere frivillige i arbejdet.

Indsatserne vil primært rette sig mod børn herunder forældre og voksne, der formidler til børn.

Naturfonden uddeler hvert år midler til en lang række eksterne projekter og er en stor aktør inden for natur. Vi ønsker at have fingeren på pulsen og være en relevant donor indenfor dette område. Vi støtter projekter indenfor formidling, forvaltning og forskning og vi prioriterer innovative projekter af høj kvalitet, projekter, som udføres i partnerskaber mellem flere aktører og projekter, som har et internationalt udsyn. Vi ønsker, at data og resultater formidles, så de bidrager til nutidige og fremtidige indsatser for naturen.

VORES VÆRDIER

NYSKABENDE

Vi er nysgerrige og vi giver plads til eksperimenter, der udvikler praksis og rykker grænser. Vi er risikovillige og lærer også af projekter, der ikke går som forventet. Vi skaber vide rammer, der understøtter alle ansatte i at tænke nyt.

IMØDEKOMMENDE

Vi samarbejder med et bredt felt af aktører, der kan bidrage med forskellige kompetencer. Vi værdsætter forskellige synspunkter og samarbejder med alle parter indenfor naturbeskyttelse. Vi støtter hinanden og vi har en tillidsfuld tilgang og respekt for hvem vi er og det vi kan.

AMBITIØSE

Vi er ambitiøse på naturens vegne. Vi arbejder langsigtet og vi sætter barren højt i vores projekter. Vi udvikler os og vores individuelle kompetencer sættes i spil for at skabe en større helhed.

NATURFONDEN EJER OG FORVALTER EN VÆSENTLIG ANDEL AF DANMARKS BESKYTTEDE NATUR

Biodiversitetsrådet estimerer i sin rapport fra 2023, "at højst 1,6 % af Danmarks landareal med sikkerhed kan siges at bidrage til de internationale arealmålsætninger for beskyttede områder". Gennem mere end 30 år har naturfonden haft en målrettet strategi om at opkøbe arealer og udlægge dem til natur, og disse naturområder udgør en betydende andel af det beskyttede landareal identificeret af biodiversitetsrådet.

OVERSIGT AF NATURFONDENS EJENDOMME

1. Filsø
2. Gyldensteen Strand
3. Hulsig & Råbjerg Hede, Råbjerg Mose
4. Lille Vildmose
5. Vejlerne
6. Vilsted Sø
7. Søholt Storskov
8. Gudenåengene
9. Bundsø & Mjels Sø
10. Mågerodde
11. Ovstrup Hede
12. Rågø og Rågø Kalv
13. Snarup Mose
14. Vitsø
15. Æbelø
16. Ølundgård
17. Aaby Mose
18. Bjerget
19. Blegmosen
20. Kallø Grå
21. Kåsegård
22. Sundbakkerne
23. Vaserne

UDDELINGSPOLITIK

- Lovpligtig redegørelse, jf. årsregnskabsloven §77b

FONDENS FORMÅL ER IFØLGE VEDTÆGTERNE:

"Fonden er en almennyttig fond, hvis formål er naturens bevarelse og udvikling, samt de vilde dyrs beskyttelse, i Danmark. Dette skal blandt andet søges opnået ved:

- at erhverve, eje og drive naturarealer.
- at foretage og støtte genopretningsprojekter såvel i relation til de af Naturfonden ejede naturarealer som udenfor disse arealer.
- at yde støtte til forsknings- og formidlingsprojekter med tilknytning til bevarelsen og udviklingen af natur, samt de vilde dyrs beskyttelse, i Danmark.

Støtte til de anførte formål kan ydes såvel i form af aktiviteter i Naturfondens eget regi som i form af kontante udlodninger, lån m.m. til modtagere udenfor Naturfonden."

RAMME FOR EKSTERNE UDDELINGER

Størrelsen af de samlede eksterne uddelinger sker under hensyntagen til Naturfondens økonomi ved fastlæggelse af en årlig ramme, inden for hvilken uddelinger foretages. Støtten kan ydes til såvel enkeltpersoner som organisationer og projekter, i form af såvel enkeltstående som længerevarende støtte.

På baggrund af Naturfondens nye strategi kan der søges om projekter indenfor kategorierne formidling, forvaltning og forskning. Der kan søges til disse kategorier tre gange om året. Desuden indviterer Naturfonden løbende til ansøgningsrunder indenfor specifikke temaer. I 2023 er der foretaget uddelinger tre gange i forbindelse med åbne ansøgningsrunder og én gang i forbindelse med forskningskaldet "Et rigere hav". Sidstnævnte har fokus på, hvordan vi kan genoprette havet mhp. øget biodiversitet, reduceret fragmentering af økosystemer og genopretning af fødekæder.

Naturfonden har i 2023 foretaget eksterne uddelinger på i alt 83,3 mio. kr.

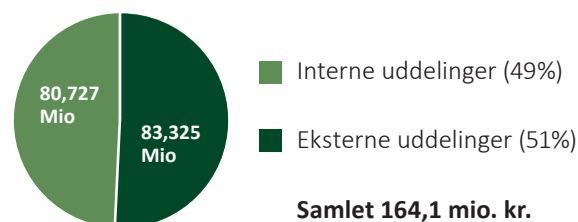
INTERNE UDDELINGER

Naturfonden har interne uddelinger til erhvervelse, etablering, genopretning, monitoring og drift af egne områder, med henblik på at skabe biodiversitet på store sammenhængende områder, samt understøtte naturlige dynamikker.

Aktiviteter i form af projekter, omkostninger, køb og forbedringer vedrørende egne naturejendomme har i 2023 andraget 35,3 mio. kr.

SAMLEDE UDDELINGER

De samlede uddelinger i 2023 udgør 164,1 mio. kr. Naturfondens samlede aktiviteter 2023 er udførligt beskrevet i "Vores 2023", som kan læses på fondens hjemmeside.

VURDERING AF ANSØGNINGER

Modtagne ansøgninger vurderes af faglige medarbejdere i administrationen. Ved udarbejdelsen af indstillinger til bestyrelsen kan der inddrages udtalelser fra fagfolk med specifikke kompetencer, ligesom der kan bruges internationale eksperter i forbindelse med ansøgningsrunder med specifikke temaer. Bestyrelsen træffer afgørelse om donationer.

EVALUERING AF PROJEKTER

Naturfonden har igangsat et evalueringsarbejde, hvor udvalgte projekter bliver evalueret både i forhold til ansøgernes tilfredshed med ansøgningsprocessen og den løbende dialog med Fonden i projektperioden samt projekternes opfyldelse af planlagte leverancer og deres impact. Desuden laver Naturfonden interne evalueringer i forhold til udviklingen i antal deltagere i virtuelle informationsmøder for ansøgere, udvik-

Hedelyng - Foto: Lars Malmberg

lingen i antal ansøgninger og fordelingen mellem ansøgningskategorier.

FORSKNINGSAKTIVITETER

Naturfonden understøtter forskningsaktiviteter på to primære måder. Vi stiller vores naturområder til rådighed for forskere, og på mange af vores naturejendomme har vi indrettet boliger, hvor forskerne kan bo og holde møder i forbindelse med feltarbejdet. Derudover donerer vi betydelige beløb til forskning. I 2023 haft 35 forsknings- & studenterprojekter kørende med 36 studerende fordelt på: 12 BSc, 13 MSc, 4 specialer, 3 Ph.D. afhandlinger, og 4 af anden kategori.

Dette svarer til 31.872 timers forskning i år.

BESØGENDE

Naturfonden ønsker at understøtte de besøgendes oplevelser på vores naturområder. Derfor bliver der hvert år gennemført en række indsatser. I 2023 blev der blandt andet etableret flere hundrede meter nye gangbroer i Aaby Mose og i Vejlerne blev der indviet endnu et fugletårn, så der nu er i alt ni tårne i området, hvorfra den rige natur og især fuglene kan observeres. I Vaserne er der blevet bygget et nyt naturrum, som både indeholder information om området

og giver en naturnær oplevelse.

Disse tiltag giver en bedre oplevelse for naturinteresserede under hensyntagen til naturværdierne. Det estimeres, at over 1 mio. besøgende lægger vejen forbi et af Naturfondens områder hvert år.

VORES TILGANG

DIVERSITET

Naturfonden har fokus på mangfoldighed, herunder i forhold til alder, køn, uddannelse og mennesker med funktionsnedsættelse i fondens medarbejderstab. I Fondens ledelse er målsætningen balance mellem kønnene. I bestyrelsen er der pt. tre kvinder og to mænd; bestyrelsesformanden og næstformanden er kvinder. I den daglige ledelse er der seks ledere fordelt med tre mænd og tre kvinder; direktøren er kvinde og vicedirektøren er mand.

Det fremtidige måltal vil være at opretholde denne fordeling. Det betyder, at der ved nye rekrutteringer til både bestyrelse og daglig ledelse tages højde for at opretholde en balance i kønsfordeling.

TRANSPARENS

I Naturfonden arbejder vi målrettet på at være transparente omkring fonden og vores aktiviteter. Vi fortæller løbende om vores resultater og aktiviteter og vi deler den viden og erfaring, som vi selv erhverver samt alle resultater fra de donationsprojekter, som vi støtter. I forhold til sidstnævnte har vi et krav om "open source" i forhold til alle projekter. Der kan dog være forretningsmæssige hensyn, som betyder, at fuld transparens ikke er muligt.

SAMARBEJDSPARTNERE, NØGLEINTERESSENER OG PARTNERSKABER

Naturfonden arbejder sammen med offentlige myndigheder, andre fonde, interesseorganisationer og forskningsinstitutioner; det omfatter blandt andet Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen, forvaltningerne i de kommuner, hvor Naturfonden ejer naturarealer, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Den Danske Naturfond, 15. Juni Fonden, Hempel Fonden, Nordea-fonden, Velux Fonden og universiteterne i hele landet.

Fremover vil Naturfonden understøtte arbejdet med at lave flere partnerskaber med ovennævnte aktører og ønsker også at indgå i dialog med andre aktører, herunder virksomheder.

ÅBENHED OG KOMMUNIKATION

Naturfonden har et klar plan for, hvem der udtaler sig på vegne af fonden:

- Bestyrelsesformanden udtaler sig overordnet om fonden
- Direktøren udtaler sig om alle anliggender i fondens daglige virke; herunder strategi, økonomi, donationer, investeringer, ejerskab af naturejendomme og partnerskabssamarbejde
- Vicedirektøren udtaler sig om fondens naturejendomme, forvaltning og partnerskabsmodeller
- Driftslederne udtaler sig om lokale forhold på de naturejendomme, som de er ansvarlige for.

Vi har en hjemmeside og er til stede på LinkedIn, Facebook og Instagram, ligesom vi deltager med oplæg på både Naturmødet og Folkemødet og ved en række konferencer. Ligeledes afholder vi virtuelle informationsmøder for donationsansøgere.

HABILITET

Bestyrelsen arbejder systematisk med at sikre overholdelse af regler og principper om habilitet og uafhængighed.

INDVOLVERING AF VORES OMVERDEN

Naturfonden har etableret naturråd på otte af fondens ejendomme. Naturrådene består typisk af repræsentanter fra Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening og i nogle naturråd er der desuden en repræsentant med en speciel faglig ekspertise, som er relevant for et givet naturområde. Naturrådene skal rådgive Naturfondens ledelse om naturforvaltningsmæssige tiltag på naturejendommene. Det første naturråd blev etableret i 1996 og der bliver løbende etableret naturråd i forbindelse med opkøb af nye naturejendomme.

Naturfonden har fokus på at understøtte citizen scienceprojekter, hvor danskerne får mulighed for at deltage i dataindsamling på tværs af forskellige projekttyper. Det engagerer deltagerne, giver dem ny viden og naturnære oplevelser.

Spaghnum vækst - Foto: Niels Dahlin Lisborg

ANBEFALINGER FOR GOD FONDSLEDELSE

Naturfonden følger eller forklarer i henhold til de for erhvervsdrivende fonde gældende danske anbefalinger for god fondsledelse udarbejdet af Komitéen for god fondsledelse. Redegørelse for god fondsledelse er tilgængelig på fondens hjemmeside <https://www.avjf.dk/avjnf/anbefalinger-for-god-fondsledelse/>

FONDENS PÅVIRKNING AF DET EKSTERNE MILJØ

Naturfondens aktiviteter er målrettet langsigtet bevarelse og genopretning af naturen, hvilket er beskrevet andetsteds i denne rapport. Mange af vores naturprojekter har en klimapositiv effekt for eksempel i form af lagring af drivhusgasser. Den største effekt er via Naturfondens ejerskab og genopretning af en række højmoser (Tofte Mose, Høstemark Mose, Portlandmosen, Aaby Mose). Højmoser indeholder meget store mængder CO₂ – og genopretningen af dem har en stor positiv klimaeffekt.

Der findes i Danmark ca. 4.000 ha aktiv højmose. Naturfonden ejer og forvalter over halvdelen af dette areal. Naturfonden ejer og forvalter også en lang række VMP (Vandmiljøplan)-projekter, som sikrer tilbageholdelse af kvælstof. Dette sker bl.a. i Vilsted Sø, Bundsø, Mjels Sø, Vitsø og Filsø.

Naturfondens skove er FSC (Forest Stewardship Council) og PEFC (Program for the Endorsement of Forest)-certificerede. Med skovcertificeringerne dokumenterer vi, at forvaltningen og driften lever op til krav og retningslinjer for bæredygtig skovdrift som defineret i de såkaldte FSC og PEFC-Skovstandarder. Naturfonden har en indkøbspolitik, der sikrer, at der indkøbes certificerede træprodukter; konstruktions-træ, hegnspæle, papir, træpiller, mv. Naturfondens mange foldere og tryksager bliver trykt med det 100 procent biologisk nedbrydelige produkt PurePrint på et trykkeri, som er Cradle-to-Cradle certificeret.

Ansøgere til uddelinger fra Naturfonden bliver bedt om en redegørelse for både natursyn og bæredygtighedstiltag i de ansøgte projekter, hvilket giver bestyrelsen mulighed for at prioritere de projekter, der vurderes at have den bedste effekt på naturen, men samtidig med et indblik i de øvrige påvirkninger projekterne måtte have miljømæssigt, socialt og i forhold til governance.

Fondens formue investeres i et antal aktivklasser, herunder både børsnoterede og ikke-børsnoterede aktiver. De børsnoterede aktiver forvaltes af eksterne forvaltere, som har en ansvarlig investeringsprofil; herunder på den miljømæssige påvirkning. Ved

ikke-børsnoterede aktiver vil der ved investeringens indgåelse blive foretaget en vurdering ikke bare af aktivets forventede finansielle afkast men også af den forventede miljømæssige påvirkning. Begge dele tages i betragtning ved den endelige investeringsbeslutning.

FONDENS ORGANISERING OG VIDENSRESSOURCER

Naturfonden har en administration i København og en forvaltning, som er lokalt repræsenteret med kontorer i Vejlerne, Lille Vildmose og Gyldensteen Strand.

Naturfonden arbejder langsigtet og vi igangsætter en lang række tiltag, hvis fulde resultat ofte først vil kunne ses om mange år. Udvikling af naturen er kompleks, og der findes ikke en standardmetode. Derfor har vi konstant fokus på at følge den kortsigtede udvikling i de tiltag, vi igangsætter, for at lære i forhold til de langsigtede effekter. Vi er innovative i vores forvaltning og arbejder evidensbaseret.

Vi samarbejder bredt med mange forskellige aktører. Her kan det blandt andet nævnes, at den daglige forvaltning og drift af områderne foretages i tæt samarbejde med forskere, specialister og lokale naturråd. Sidstnævnte er råd bestående af repræsentanter fra en række grønne organisationer og specialister med særlig viden om det enkelte naturområde. Vi vil udvide vores nationale og lokale forankring til også at omfatte grupper af unge, som vi kan rådføre os med.

Naturfondens faste medarbejderstab har et højt fagligt niveau og stor erfaring indenfor deres respektive felter. Det kræver særlige kompetencer hos den enkelte medarbejder i Naturfonden altid at være opdateret om den nyeste forskning og praksis samt at sikre inddragelse af kompetente samarbejdspartnere. Medarbejdernes faglige kompetencer udvikles løbende via samarbejde med eksterne specialister og fagfolk, via implementering af resultater fra forskningsprojekter i den daglige forvaltning samt via formelle kurser. Det er vigtigt at fastholde og tiltrække

dygtige og engagerede medarbejdere. Vi har fokus på medarbejdernes forventninger til trivsel, medindflydelse og udvikling.

MEDLEM AF FONDENES VIDENCENTER

Naturfonden har siden 2022 været medlem af Fonden Videnscenter, der er en forening for filantropiske fonde og foreninger. Formålet for foreningen er at øge informationsniveauet hos medlemmerne om aktuelle, relevante emner og at styrke vidensdeling og samarbejde mellem medlemmerne, samt at øge kendskabet til de danske fonde og filantropiske foreninger, deres rammevilkår og aktiviteter og deres betydning for samfundet for derigennem at medvirke til at fremme grundlaget for deres virke i Danmark.

BESTYRELSEN

BESTYRELSEN
Mette Skov, Bent Aaby,
Marianne Holmer, Bertil From
og Pernille Blach Hansen

Bestyrelsen skal sammensættes således, at den på en effektiv og fremadrettet måde er i stand til at varetage sine ledelsesmæssige opgaver, herunder de strategiske opgaver. Bestyrelsen bør være i besiddelse af naturforvaltningsmæssige og økonomiske kompetencer, herunder regnskabs- og investeringsmæssig forståelse. Samtidig skal bestyrelsen være en konstruktiv og kvalificeret sparringspartner for den daglige ledelse. Hvert enkelt bestyrelsesmedlem bør være bredt funderet.

To medlemmer, hvoraf det ene skal besidde en naturfaglig universitær baggrund, udpeges af bestyrelsen efter indstilling fra et indstillingsudvalg. Et medlem, som skal nyde bred samfundsmæssig anerkendelse og have naturfaglig interesse, vælges af bestyrelsen ved almindeligt stemmeflertal.

Et medlem er udpeget af Aage V. Jensen Charity Foundation.

Et medlem er valgt af bestyrelsen for at sikre fuld kompetencedækning.

Bestyrelsen udfærdiger ved hvert nyvalg en oversigt over, hvilke kompetencer de nye bestyrelsesmedlemmer forudsættes at have.

Medlemmerne sidder for en periode på fire år med mulighed for genudpegning. Genudpegning kan maksimalt forekomme to gange. Genudpegning foretages af bestyrelsen ved simpelt flertal. Det medlem, der evt. skal genudpeges, deltager ikke i afstemningen.

Bestyrelsen, der består af fem medlemmer, hvoraf tre er kvinder, er sammensat som følger:

METTE FABRICIUS SKOV

Cand. jur. KU, Civiløkonom (CBS), Advokat

- Født 1. november 1962
- Formand for bestyrelsen
- Indtrådt i bestyrelsen 2020 (udløber 2028)
- Anses som ikke-uafhængig

SÆRLIGE KOMPETENCER

Økonomi, jura, investering, strategi, ledelse, fondsret

ØVRIGE LEDELSESHVERV:

- 2015 – Formand, Fondation Idella
- 2009 – Formand, Aage V. Jensen Charity Foundation
- 1998 – Formand, Fonden for Det Danske Studenterhus i Paris
- 1995 – Selvstændig virksomhed
- 1991 – 1994 Koch Nielsen & Grønborg (nu Plesner)

ØVRIGE BESTYRELSESPOSTER:

Medlem af bestyrelsen i andre fonde og selskaber.

PERNILLE BLACH HANSEN

Senior Vice President NIRAS Miljøsektor

- Født 23. marts 1974
- Næstformand for bestyrelsen
- Indtrådt i bestyrelsen 2017
- Genudpeget 2021 (udløber 2025)
- Anses som uafhængig

SÆRLIGE KOMPETENCER

Strategi, ledelse, politik, kommunikation, bæredygtighed

UDDANNELSE:

2000: Cand.scient.pol., Aarhus Universitet

BESTYRELSESPOSTER OG ANDRE TILLIDSHVERV:

- 2022 – 2024 Medlem, Digitaliseringsråd
- 2020 – 2023 Formand, Forum for offentligt-privat samarbejde
- 2015 – 2017 Bestyrelsesformand MUDP (Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram, Miljø- og Fødevarerministeriet)
- 2013 – 2016 Medlem af bestyrelsen, Bæredygtigt Erhverv
- 2013 – 2015 Bestyrelsesmedlem, Grundfos Pompe Italia
- 2008 – 2012 Medlem, Repræsentantskabet, Realdania
- 2000 – 2005 Medlem af bestyrelsen, Danmarks Nationalbank

TIDLIGERE STILLINGER:

- 2019 – 2023 Regionsdirektør i Region Midtjylland
- 2016 – 2019 Senior Director, Environmental Product Innovation, LEGO Group
- 2013 – 2016 Group Vice President, Kvalitet og Bæredygtighed, Grundfos
- 2010 – 2013 Bæredygtighedsdirektør, Grundfos
- 2006 – 2010 Direktør for Miljø og Teknik, Randers Kommune
- 1998 – 2006 Medlem af Folketinget – bl.a. politisk ordfører, næstformand og miljøpolitisk ordfører for Socialdemokratiet

BENT AABY

Professor. Biolog med særligt kendskab til botanik, danske vegetationstyper og kvartær vegetationshistorie (pollenanalyse)

- Født 26. februar 1945
- Indtrådt i bestyrelsen 2012
- Genudpeget i 2020 (udløber 2024)
- Anses som uafhængig

SÆRLIGE KOMPETENCER

Naturfaglig universitær baggrund: Biologi & naturforvaltning.

ØVRIGE LEDELSESHVERV:

- 1992 – 2008 Adj. professor ved Biologisk Institut, Københavns Universitet i vegetationshistorie og pollenanalyse
- 1989 – 2001 Videnskabelig assistent ved Danmarks Geologiske Undersøgelse
- 1972 – 1989 Overinspektør og leder af Nationalmuseets Naturvidenskabelige Undersøgelser

ØVRIGE TILLIDSPOSTER:

- Tidl. medlem af Statens Naturfredningsråd
- Tidl. medlem af Statens Naturforvaltningsråd
- Tidl. vismand i Statens Naturråd
- Tidl. medlem af Wilhjelmudvalget
- Mangeårigt medlem af Danmarks Naturfredningsforenings videnskabelige udvalg

BERTIL FROM

Direktør, From Capital Management ApS

- Født 30. december 1967
- Indtrådt i bestyrelsen 2020 (udløber 2024)
- Anses som uafhængig

SÆRLIGE KOMPETENCER

Økonomi, investering, strategi, ledelse

UDDANNELSE:

1994: Cand.polit., Københavns Universitet

BESTYRELSESPOSTER OG ANDRE TILLIDSHVERV:

- 2013 – Medlem af bestyrelsen i Nordic Corporate Investments A/S
- 2021 – 2022 Formand for Cresco Capital Services ApS
- 2017 – 2022 Næstformand for LFI Silva Investments A/S (og Ltd.)
- 2016 – 2022 Medlem af bestyrelsen i LFI Equity A/S
- 2009 – 2022 Næstformand for Obel-LFI Ejendomme A/S
- 2012 – 2014 Formand for CSIS Security Group A/S
- 2007 – 2011 Formand for European Foundation Financial and Investment Officers Group

TIDLIGERE STILLINGER:

- 2006 – 2022 CFO, Lundbeckfonden
- 1997 – 2006 First Vice President, Danske Bank
- 1995 – 1997 Økonom, Danmarks Nationalbank
- 1991 – 1995 Økonom, Det Økonomiske Råds Sekretariat

MARIANNE HOLMER

Professor og dekan, Det Naturvidenskabelige Fakultet, SDU

- Født 2. september 1964
- Indtrådt i bestyrelsen 2021 (udløber 2025)
- Anses som uafhængig

SÆRLIGE KOMPETENCER

Marin biologi. Økologi i kystzonen.

UDDANNELSE:

1994: Ph.D., Biologisk Institut, Odense Universitet

1990: Cand.Scient., Odense Universitet

ØVRIGE LEDELSESHVERV:

2019 – Dekan, Det Naturvidenskabelige Fakultet, SDU

2019 – Medlem af Komité for Nordisk Miljøpris

2019 – 2023 Direktør, Danish Institute for Advanced Study (DIAS)

BESTYRELSESPOSTER:

2022 – Bestyrelsesmedlem Dansk e-infrastruktur Center (DeiC)

2022 – Formand for bestyrelsen Naturama/Fjord & Bælt

2019 – Bestyrelsesformand Sct. Knuds Gymnasium

2017 – 2022 Medlem af bestyrelsen, Naturama/Fjord & Bælt

2015 – 2024 Medlem af bestyrelsen, Givskud Zoo

ÅRETS AKTIVITETER

Blomsterende maj-gøgeurt - Bødkermosen
Foto: LIFE Orchids

EKSTERNE UDDELINGER

AAGE V. JENSEN NATURFOND støtter naturens bevarelse og udvikling, samt de vilde dyrs beskyttelse i Danmark. Naturfonden går i dialog med ansøgerne, fx gennem webinarer, hvor det er muligt at have en indledende dialog med ansøgerne. Naturfonden støtter projekter indenfor kategorierne forskning, forvaltning og formidling, som bidrager til opnåelse af en rigere natur. Naturfonden støtter især:

- Innovative projekter, herunder projekter som kan udfordre eksisterende tilgange og udvikle praksis.
- Projekter som gennemføres i partnerskaber mellem relevante aktører.
- Projekter som kan øge kendskabet til naturen og styrke danskernes relation hertil.

FORMIDLINGSPROJEKTER

LILLEÅENS LEVESTED

FAVRSKOV KOMMUNE

Dette projekt skaber en ny vinkel og indgang til at øge befolkningens interesse i naturbevarelse med særligt fokus på livet under vand. Ved at fokusere på dyrenes særlige egenskaber, bruges bionik som indgang til at fange interessen for smådyrenes verden, der ellers er både fysisk og visuelt svært tilgængeligt under vandet. Projektet består dels af etablering af en unik fysisk lege- og læringsplads med fokus på livet i vandløbene, samt udvikling af nyskabende undervisningsforløb og læringsmateriale om bionik og naturforståelse.

1001 NATUROPLEVELSER

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING

Danmarks Naturfredningsforening (DN), Danmarks Jægerforbund (DJ) og Danmarks Sportsfiskerforbund (DSF) ønsker med projektet at understøtte at flere børn får gode naturoplevelser og styrket deres naturdannelse. I projektet trænes voksne i at blive børnenaturformidler ved at tage et grundkursus, hvorved flere voksne (forældre, bedsteforældre, unge og frivillige) klædes på til at tage børn med i naturen. Desuden samles alle ture og arrangementer ét sted på en online platform, så det er nemt for børnefamilier at tage første skridt ud i naturen.

INSPIRATIONSKATALOG - NATURLIG TILGRONING SOM SKOVREJSNINGSMETODE

NK LANDSKAB APS

Dette projekt har til formål at formidle forskningsbaseret viden til praksisnær brug i planlægning af nye skovområder, med integrering af naturlig tilgroning til fremme af biodiversitet og naturoplevelser. Målet med inspirationskataloget er at samle resultater og eksempler fra et Ph.d.-projekt, der for første gang har kortlagt og registreret den unge fase af den naturlige tilgroning med feltarbejde i arealer udlagt i Naturstyrelsens skove i de sidste 30 år. Inspirationskataloget kan dermed blive et vigtigt redskab til brug i forvaltning af skov- og naturområder.

STORKEENGEN - KLIMATILPASNING, TILGÆNGELIG NATUROPLEVELSE OG FORMIDLING AF BYNÆR ÅDALS NATUR

RANDERS KOMMUNE

Dette projekt understøtter sikring mod højvande mellem den ferske eng og Gudenåen. Anlægget giver mulighed for en øget adgang og mulighed for naturoplevelse for alle borgere. Der etableres en ny adgang til Vorup Enge i form af gangbro og forbindelse langs med Gudenåen under jernbanebroen, så Vorup Enge kan nås fra Storkeengen. Dette giver en ny mulighed for personer med funktionsnedsættelse at opleve naturområdet.

BØRN KENDER FUGLE

DANSK ORNITOLOGISK FORENING

Dette projekt tager afsæt i biodiversitetskrisen og vil understøtte børns naturdannelse. I projektet udvikles et digitalt læringsmiljø for 6-9-årige børn, som samtidig skal motivere børnene til at gå ud i naturen. Herved får børn gode naturoplevelser.

HVIS DYRENE KUNNE TALE

THIN GREEN LINE PRODUCTIONS APS

Dette projekt er en ny tv-serie til børn og voksne for at vise, at den danske natur er under pres fra os mennesker. I fire afsnit følges forskere på feltarbejde med truede arter som sælen, marsvinet, ulven og kirkeuglen. Det skal understøtte bevidstheden om, at alt hvad mennesker gør, påvirker klodens klima, flora og fauna. Mennesket har ansvaret for klodens balance - både i de globale klimaindsatser, men også når vi forvalter og passer på vores danske natur. Programmet vil spørge: "Hvad skulle vi gøre anderledes, hvis dyrene kunne tale?"

PODCAST MED VIDENSKABELIGE FORTÆLLINGER OM DANMARKS FLORA - VI GIVER PLANTERNE EN STEMME!

FORENINGEN POLYKROM

Målet for dette podcast-projekt er at give Danmarks planter en stærk stemme i samfundet. Gennem fortællinger og nyskabende lydproduktioner formidles viden om danske planter og natur på en spændende og medrivende måde. Danskerne skal blive opmærksomme på den fantastiske planteverden, så flere vil opleve genkendelsens glæde, når de møder planter på deres vej. Podcast-serien stiller en videnskabeligt funderet, professionel produceret og langtidsholdbar formidlingsressource frit til rådighed på tværs af generationer.

FAGLIG STYRKELSE AF FRIVILLIGE INDEN FOR FAUNAOMRÅDET

DYRENES BESKYTTELSE I DANMARK

Dyrenes Beskyttelse ønsker med projektet at højne det faglige niveau i arbejdet med at hjælpe vildtvende dyr i den danske natur og udvikle og udvide foreningens uddannelsesstilbud til frivillige, der er i berøring med vilde dyr.

Det inkluderer grundkurser om håndtering af fauna, specialkurser om fugle og pattedyr og vildtplejekurser.

KLIMAEFFEKTER AF VILD NATUR: LÆSEVENLIG FORSKER-BOG OG LEVENDE FORMIDLING VIA LYD OG NATUROPLEVELSER

VERDENS SKOVE

I dette projekt vil Verdens Skove producere en læsevenlig bog med eksperter som forfattere og vil formidle hovedpointerne fra bogen via podcast, naturvandring, "explainer"-videoer, sociale medier og inviteret dialog. Bogen omhandler, at to af tidens store kriser, klimakrisen og biodiversitetskrisen, har et overlap i årsager og løsninger. Mere vild natur kan afhjælpe begge kriser samtidigt og optimere areal anvendelsen. Bogen vil give sammenhængende faglig viden om emnet, der er tilgængelig uden omfattende naturfaglig baggrund, og som kan finde anvendelse i den offentlige debat.

UNDERVISNINGSMATERIALE TIL DANSKE FOLKESKOLER "BIODIVERSITETSKRISEN FRA VIDEN TIL HANDLING"

KØBENHAVNS UNIVERSITET

I dette projekt udarbejdes efteruddannelses- og undervisningsmateriale om biodiversitetskrisen til biologi, geografi og samfundsfag for folkeskolens 7.-9. klassetrin. Materialet belyser biodiversitetskrisen med den nyeste viden fra IPBES og danske ekspertudtalelser, og der er stor vægt på at præsentere handlemuligheder, og at materialet rammer og benyttes af målgruppen. Materialet består af 14 artikler i Biologiforbundets blad Kaskelot til lærere og tilhørende elevopgaver samt to introduktionsvideoer.

GIV OS NATUREN TILBAGE 3

LARS FEILBERG

Formålet med dette projekt er at skabe større forståelse for biodiversitet, og at skabe flere levesteder for truede dyre- og plantearter i kystnære områder. Projektets aktiviteter omfatter bl.a. et landsdækkende ålegræsudplantningsprojekt, bidrag til etablering af nye stenrev, formidling af viden om vands betydning på land, opfordring til etablering af søer, slyngede åer og udnyttelse af vand i nedløbsrør m.m. samt forsøg på at få landmænd til at nedsætte næringsindholdet i lavbundsjord m.m.

FORSKNINGSPROJEKTER

SAMMENLIGNINGSGRUNDLAG FOR EFFEKTERNE AF HELÅRSGRÆSNING PÅ BIODIVERSITET

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Projektet vil skabe et evidensbaseret grundlag for naturforvaltningen af græsland og dets biodiversitet. Græsning og slåning er de oftest benyttede forvaltningstiltag i lysåben natur. På trods af dette, er de naturmæssige effekter af forskellige tiltag dårligt belyst, især når det gælder sammenligning med helårsgræsning. Dette projekt ønsker at etablere et langsigtet forsøg på 8 lokaliteter med 4 forvaltnings typer; slåning, helårs- og sommergræsning samt en ubehandlet kontrol. Projektet har en 30-årig horisont og indeholder en monitoringsplan for tiden efter projektafslutning.

AFSPEJLER ÆNDRINGER I SKARVENS KOST ÆNDRINGER I MARINE ØKOSYSTEMER?

AARHUS UNIVERSITET

Gylp fra skarver indsamlet over en periode på 40 år fra to danske ynglekolonier vil blive analyseret for at påvise de kort- og langsigtede ændringer i kosten sammenholdt med observerede ændringer i lokale fiskebestande. Eksisterende robotteknologi og deep learning-teknikker (AI) vil blive afprøvet for at identificere fiskearter ud fra fiskeotolitter (øresten) som samles i skarvgylp. Ved hjælp af automatisk billedgenkendelse af øresten og dermed artsbestemmelse af fisk kan bearbejdningen af hidtidige og fremtidige analyser af skarvgylp kraftigt opskaleres. Resultaterne vil give ny information til støtte for debatten om skarvers interaktioner med fiskebestande, og under hvilke forhold fuglenes prædation giver anledning til bekymring i forbindelse med deres påvirkning på lokale fiskebestande.

REGISTRERING AF STØRRE PATTEDYRS BESTANDSTÆTHED, DEMOGRAFI OG ADFÆRD I LILLE VILDMOSE

AARHUS UNIVERSITET

Projektet vil tilvejebringe data til belysning af de økologiske effekter af ulv på større og mellemstore

pattedyrs adfærd, demografiske sammensætning og bestandstæthed i Lille Vildmose. Dette gøres gennem to delprojekter. Delprojekt 1 er baseret på vildtkameraovervågning med 25 vildtkameraer i Tofte Skov, hvor der p.t. forekommer ulv og 10 vildtkameraer i henholdsvis Mellemområdet og Høstemark skov, hvor ulven endnu ikke kommer. Delprojekt 2 baseres på fornyet GPS-mærkning af krondyr og vildtsvin i Tofte skov, så adfærd før og efter indvandring af ulv sammenlignes.

ETABLERING AF ET NATIONALT OVERVÅGNINGSPROJEKT FOR DAGSOMMERFUGLE I DANMARK

AARHUS UNIVERSITET

Projektet opbygger et overvågningsprogram for dagsommerfugle i Danmark - magen til de øvrige EU-lande - og mobiliserer, uddanner og støtter frivillige optællere. Danmarks dagsommerfugle gennemgår i øjeblikket et omfattende bestandskollaps. Samtidig er Danmark et af få EU-lande, som endnu ikke har en national overvågning af dagsommerfugle og med den nye naturgenopretningslov i EU skal alle EU-lande monitere bestøvere – herunder dagsommerfugle. De indsamlede data indgår i EU's samlede overvågning og bidrager til studier af dagsommerfugles bestandsudvikling. Andre typer af bestøvere, som også skal monitoreres, kan benytte projektets systematik og udlagte linjetransekter.

NATURMÅL - MÅLSTYRING OG EFFEKTMÅLING AF NATURPROJEKTER MED FOKUS PÅ DYNAMISK NATURUDVIKLING

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Projektet vil skabe et fundament for evidensbaseret naturforvaltning i Danmark - baseret på en dynamisk økosystemforståelse. Med udgangspunkt i den internationale 'state of the art' på feltet og danske case-studier, udvikles praksisnære anbefalinger for målstyring og effektmonitoring i danske naturprojekter. Den opnåede viden vil blive formidlet til praksis gennem inddragende workshops, udarbejdelse af en håndbog om målstyring og monitoring i naturprojekter, en hjemmeside samt et nyt kandidatkursus i felten på Københavns Universitet.

RESTINOC: NATURGENOPRETNING VED BRUG AF INOKULUM OG ANDRE AKTIVE RESTAURERINGSMETODER KØBENHAVNS UNIVERSITET

Projektet vil teste aktive genopretningsmetoder på hældende fugtighedsgradier ved henholdsvis inokulering, udsåning af plantefrø og med/uden afskrabning af overjord på tidligere dyrkede marker. Forsøget udføres efter udpining for næring på Naturfondens ejendom Søholt Storskov. Inokulering (udspredning af organisk materiale med bakterier, svampe og frø) med donorjord fra intakt natur vil blive nærstuderet i både felt på lerjord og i laboratorium. Samtidig vil biodiversiteten i hele området blive fulgt tæt. Projektet resulterer i en praktisk guide til de bedste metoder for genskabelse af biodiversitetsrig natur på tidligere dyrkningsmarker.

DANSK NATURINDIKATOR 2.0 - ET WEBBASERET MÅLEVÆRKTØJ TIL NATURVÆRDIEN AF AREALBASEREDE INDSATSER AARHUS UNIVERSITET

Projektet udvikler og konsoliderer Dansk Naturindikator, som kan bruges til at planlægge og benchmarke naturindsatser. Gennem et bredt forskersamarbejde med især Københavns Universitet valideres, revideres og opdateres eksisterende datalag og resultater til indeksering af natur. Derudover udvikles et

projekt- og scenariemodul, hvor beslutningstagere kan selvangive data og opstille scenarier for fremtidig arealanvendelse og sammenligne biodiversitetsværdien af disse. Endelig udvikles enkle og kommunikerbare indikatorer for naturens tilstand og indsatserne for naturbevarelse. Projektet følges og afprøves på en bred følgegruppe af myndigheder, organisationer og fonde.

NY VIDEN OG NYE METODER TIL BESKRIVELSE AF FLODPERLEMUSLINGENS HABITATKRAV OG UDBREDELSE I DANMARK NIVA DANMARK

Projektet gennemfører en feltbaseret workshop, hvor DTU München underviser danske myndigheder og konsulenter i anvendelse af nye værktøjer og metoder til eftersøgning af levende flodperlemuslinger samt habitategnetheds-vurderinger – efter nye indikationer på forekomst af flodperlemusling i Varde Å-systemet. Der gennemføres eftersøgning af levende flodperlemuslinger og habitategnetheds-vurderinger på udvalgte strækninger af Varde Å og Holme Å. Ved fund af levende eksemplarer gennemføres genetisk kortlægning til bestemmelse af værtsfiskearter og reproduktionsdygtighed. Mulig gennemførelse af eDNA-undersøgelse af nye (hidtil ukendte) populationer af flodperlemusling i Ansager Å.

FORVALTNINGSPROJEKTER

LIFE RING FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE

Genopretning af habitatkomplekser, overvågning samt videreudvikling af overvågningsprogram for målartern strandtudse i samarbejde med alle Fyns kystkommuner, Naturstyrelsen, Zoo og Fugleværnsfonden. Biodiversitetsprojektet har indsatser i 15 Natura 2000-områder, for 14 arter og 11 naturtyper. Metodisk tilgang er at skabe velfungerende habitatkomplekser, der kan skabe gode, varierede, robuste, og klimasikrede levesteder og ad den vej sikre bæredygtige bestande af karakteristiske og sjældne arter. Fokus på overvågning vil sikre, at indsatser løbende kan evalueres og justeres samt at viden opsamles og deles. Gyldensteen Strand og Æbelø inkluderes.

STORE VEJLEÅDAL MED RIG NATUR - FORPROJEKT I FEM KOMMUNER PÅ VESTEGNEN, STRANDPARKEN OG VESTSKOVEN ALBERTSLUND VERDENSMÅL CENTER S/I

Forprojektet vil udarbejde projekter til naturforbedrende indsatser i ådalen ved Porsemosen, Høholm og Strandparken. Indsatserne vil forbedre levesteder på overdrev, eng, strandeng, mose, i vandløb og på vandløbsnære arealer. Indsatserne samles i et etableringsprojekt, som behandles politisk med henblik på medfinansiering og opfølgende fondsansøgning.

FORSKNINGSKALDET - ET MERE RIGT HAV

Naturfonden gennemførte i 2023 et forskningskald 'Et mere rigt hav' for danske forskningsinstitutioner med det overordnede formål at forbedre biodiversiteten. Udvælgelsesprocessen inkluderede internationale reviewere og der blev samlet udvalgt syv projekter på totalt 48 mio. kr. til forskning i havet. Projekterne vil i løbet af tre-fire år undersøge, hvordan biodiversiteten i de danske farvande kan sikres og forbedres - både generelt, men også specifikt i de østjyske fjorde, Århus Bugten, Odense Fjord, Roskilde Fjord og i Vadehavet. Andre projekter undersøger mulige konsekvenser ved støj under vandet, kortlægger marin biodiversitet på det danske søterritorie samt evaluerer og forbedrer de metoder, som i dag bruges til at genoprette naturen under havets overflade.

NATURGENOPRETNING I EGENSEDYBET, ODENSE FJORD - ET DEMONSTRATIONSPROJEKT SYDDANSK UNIVERSITET MED DHI

Projektets formål er at vise, at ålegræs med høje biodiversitets- og økosystemfunktioner kan genoprettes to steder i det miljøforringede Egensedybet i Odense Fjord, når relevante genopretningsmetoder anvendes. Omfanget af miljøstressfaktorer vil blive identificeret gennem feltundersøgelser og ved hydrodynamisk og økologisk modellering. Transplantation af ålegræs vil blive kombineret med andre genopretningsteknikker (sand-capping, biogene rev og stenrev) for at sikre gunstig overlevelsesmulighed og vækst for ålegræsset. Lokale interessenter vil blive engageret gennem workshops, der involverer citizen-scienceaktiviteter såsom vandprøvetagning, kortlægning af flora og fauna samt transplantation af ålegræs. Projektresultaterne forventes at kunne anvendes i forbindelse med lignende genopretningsprojekter i andre danske fjorde og lignende områder verden over.

REWILDING AF MARIN NATUR – GENOPRETNING AF HELE ØKOSYSTEMER

DTU AQUA MED SDU, SVERIGES LANTBRUGSUNIVERSITET OG DANMARKS SPORTFISKERFORBUND

Spørgsmålet er, hvordan økologiske funktioner og processer i forringede marine naturtyper kan genoprettes og bringe sunde og modstandsdygtige kystnære økosystemer tilbage. Genopretning af fiskebestande i forbindelse med transplantation af ålegræs og udvikling af et rewilding-koncept for havmiljøet vil blive undersøgt med vægt på top-down kontrol af rovfisk. Samarbejde med offentlige myndigheder og inddragelse af frivillige er et centralt element

i projektet, og feltarbejdet vil blive udført både i eksisterende og nyetablerede naturgenopretningsprojekter, såsom Vejle Fjord, Horsens Fjord, Gamborg Fjord og Århusbugten. Projektet repræsenterer et nyt bredt samarbejde mellem DTU-SDU-DSF-SLU, hvor hver deltager byder ind med forskningsekspertise og ressourcer til projektet, herunder adgang til nyplantede ålegræsområder og Citizen Science.

ØKOLOGISK GENOPRETNING AF BLÅMUSLINGEBESTANDE I ROSKILDE FJORD (ROMUS)

AARHUS UNIVERSITET MED DTU AQUA, NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND M.FL.

For at få etablere et sundt, rent og rigt hav er det nødvendigt at genoprette og beskytte biogene rev og kyst-økosystemer mod pres fra eutrofiering, forurening, klimaændringer og fiskeri. Muslingerev er vigtige levesteder, da de bidrager til økosystemtjenester som forbedret vandklarhed, næringsstofregulering, lagring af kulstof, kystbeskyttelse og øget biodiversitet. Roskilde Fjord er en lavvandet, næringsrig fjord i dårlig økologisk tilstand. ROMUS vil etablere muslingerev langs en saltholdighedsgradient inden for de marine beskyttede områder i Roskilde Fjord. Nye modelleringsværktøjer til at guide genopretningen vil blive udviklet med input fra videnskabelige og lokalsamfunds-baserede overvågningsdata (citizen science). Nationalparken vil sikre en stærk inddragelse af borgerne i de forskellige aktiviteter.

KVANTIFICERING AF MARINE ØKOSYSTEMTJENESTER I FORBINDELSE MED MARIN NATURGENOPRETNING (QESMAR)

SYDDANSK UNIVERSITET MED AU, DTU AQUA OG LIMFJORDSRÅDET

Internationale artikler afspejler tydeligt den manglende konsensus om hvilke metoder, der skal anvendes ved fastlæggelse af basislinjer og korrekt måling af habitatspecifikke økosystemtjenester (tilbageholdelse og lagring af næringsstoffer og kulstof, styrkelse af fødekæder og biodiversitet). De offentlige monitoreringsprogrammer fokuserer ikke på disse processer, selvom mange marine genopretningsprojekter er blevet igangsat i de senere år. Hovedformålet med QESMAR er at fastlægge og teste metoder til korrekt kvantificering af økosystemtjenester udviklet i marine naturtyper med fokus på ålegræsenge, stenrev og biogenetiske rev/muslingebanker. Antallet og styrken af økosystemtjenesterne varierer naturtyperne imellem og som funktion af næringspåvirkning og afledte miljøforhold. Center for Marin Naturgenopretning vil kunne formidle resultater og anbefalinger til fremtidige marine genopretningsprojekter.

ET SUNDT HAVMILJØ: FOKUS OG LØSNINGER PÅ UNDERVANDSSTØJ FRA SKIBE OG MINDRE BÅDE AARHUS UNIVERSITET MED AARHUS KOMMUNE

Den stigende trafik på havområder i forbindelse med kommercielle og rekreative formål belaster marine økosystemer. En væsentlig stressfaktor i havmiljøet er den undervandsstøj, primært skibstrafikken er årsag til. Baseret på to PhD-projekter vil der blive udarbejdet praktiske løsninger mhp reduktion af den negative miljøpåvirkning fra skibsstøj. Projekterne tager udgangspunkt i en målrettet undersøgelse i Aarhus Bugt og vil involvere nøgleinteressenter, direkte monitorering af undervandsstøj og lydfølsomt dyreliv (marsvin). Væsentlige spørgsmål er fordeling i tid og rum af skibsstøj og kvantificering af bidrag og påvirkning fra kommercielle skibe og fritidsfartøjer. De to skibstyper er meget forskellige mht. forventet påvirkning på dyrelivet og på måder, hvorpå det kan reguleres. Resultaterne af undersøgelserne vil blive generaliseret og omsat til ledelsesanbefalinger, der kan indgå i en national strategi for undervandsstøj.

INTEGRERET ØKOLOGISK, GENOMISK OG OCEANOGRAFISK ANALYSE TIL BRUG FOR PLANLÆGNING AF BESKYTTELSE AF HAVHABITATER AARHUS UNIVERSITET MED DTU AQUA OG AALBORG UNIVERSITET

Tab af naturtyper truer sammenhængskraft, biodiversitet og økosystemfunktioner. Når habitater fragmenteres og derved mister sammenhæng, bliver de også mere sårbare overfor virkningerne af klimaændringer. P.t. har man ikke den viden og indsigt mellem biodiversitet og natursammenhæng, der er nødvendig for at kunne gennemføre en effektiv fysisk planlægning og vurdering af miljøkonsekvenser, der kan imødegå disse udfordringer. Ved at kombinere ekspertise inden for marin økologi, genomer, oceanografi og planlægningsstrategi udarbejdes estimater (arter, genetisk og funktionel diversitet) over sammenhæng og sårbarhed for marine økosystemer i Danmark. Denne viden vil danne basis for udvikling af værktøjer, der kan forudsige havnatures udvikling. Værktøjerne vil blive integreret i en nyværktøj for effektiv vurdering af miljøkonsekvenser og fysisk planlægning. Disse værktøjer vil medvirke til at opfylde EU's direktiv om beskyttelse af 30 % af havområderne og samtidig understøtte stærke og modstandsdugtige marine økosystemer i de danske farvande.

FREMIDSSIKRING AF NATURRESSOURCERNE I DET DANSKE VADEHAV – UNESCO VERDENS-NATURARV

AARHUS UNIVERSITET ECOS OG BIO, IGN KØBENHAVNS UNIVERSITET OG KYSTDIREKTORATET

15 millioner ynglende, træk- og overvintrende fugle bruger Vadehavet og trækker mellem arktiske og nordlige ynglepladser og vinterkvarterer. Ufleksibel marin forvaltning og havvandsstigninger forårsager, at kystnaturen kommer i klemme (coastal squeeze) og dermed tabes føde- og rasteområder i Vadehavet. Ændringer i sedimentation og invasive arter af hvirvelløse dyr påvirker også fødemulighederne for visse arter af trækfugle. Projektet vil kortlægge og undersøge den nuværende og tidligere natur i Vadehavets tidevandsflader, analysere drivkraften bag de observerede historiske sedimentændringer og sammenligne nuværende og historiske føde- og rastefuglefordelinger i relation til sedimenttype og bunddyr for at forstå, hvorfor den nuværende og især fremtidige situation ikke dækker arternes behov. Erfaringer fra eksisterende genopretningsprojekter – herunder også i Tyskland og Holland – vil blive inddraget mhp. at levere løsninger til imødegåelse af konsekvenserne af fortsat havvandsstigning.

PROJEKTER PÅ FONDENS NATUREJENDOMME

FILSØ

I Halmstak plantage mod nordvest er der efter skovning blevet lysåbne arealer og mere fremtidssikker skov af skovfyr, hvor de enkelte træer har fået mere plads. I et grøfttekantsprojekt langs vejen øst for Langodde ses fremgang for den naturlige grøfttekantsflora efterhånden som den bliver slået og det slåede materiale opsamlet. Blomstringen sommeren igennem viser tydeligt en væsentlig større biodiversitet end de øvrige grøftekanter og græsmarkerne. I årets fiskeundersøgelse ser udviklingen i fiskebestandene lovende ud. Fugleinfluenzaen slog et slag hen over Filsø med over 1.000 døde hættemåger. Tilsyneladende var det kun denne lille måges tætte koloniliv, der medførte dette, da ingen andre fugle blev ramt.

En meget stor og længe ønsket forbedring af adgangsvejen fra Ellipsen til Petersholmtårnet er faldet på plads. Der er blevet anlagt en sti direkte fra Ellipsens parkeringsplads til Petersholmtårnet, hvilket er en stor forbedring af oplevelsesmulighederne for publikum på ejendommen.

GUDENÅENGENE

Udviklingen i Gudenåengenes fuglebestand dokumenteres gennem årlige fugletællinger. I 2023 er der suppleret med registrering af guldsmede ved Jørgen Peter Kjeldsen, Ornit.dk. Ved undersøgelsen fandtes hele 35 af Danmarks ca. 50 registrerede arter. Almindelig flodguldsmed og blå pragtvandnymfer fandtes i solide bestande, og den nyindvandrede lille røddøjet vandnymfe. Konklusionen er, at områderne i nedre Gudenå rummer en mangfoldighed af forskelligartede biotoper, og det må forventes at artsdiversiteten vil stige med tiden – især hvis der kan komme mere græsning.

Randers Kommune er i færd med at udvikle arealet mod Gudenåen øst for Vorup Enge, Storkeengen, til et vådt område, der både kan beskytte den bagvedliggende by mod stigende vandstand, opfange nedbør og tjene som grønt rekreativt areal. I 2023 er der anlagt

en stiforbindelse støttet af Naturfonden, der krydser under jernbanen og forbinder Storkeengen med Vorup Enge. På den måde knyttes Vorup Enge endnu tættere til byen.

HULSIG HEDE

Der er erhvervet 68 ha i tilknytning til Naturfondens arealer på Hulsig Hede. Det er en lang jordlod nord for Tornbakkerimmen i syd til Skagen Klitplantage i nord. Som tidligere år blev der i blomstringsperioden i slutningen af juni og begyndelsen af juli foretaget en grundig monitorering på ”orkidé-markerne” af de tre forekommende arter - bakkegøgelilje, plettet gøgeurt og purpurgøgeurt. Samlet set for de tre arter af orkideer blev det igen til rekordår med næsten 50.000 blomstrende planter. For fjerde år i træk blev antallet af bakke-gøgeliljer næsten fordoblet.

I Råbjerg Mose fortsatte helårsgræsningen på Naturfondens arealer ved Store Rød med Skotsk højlandskvæg og Konik-hest. Den ekstensive græsning fremmer tilsyneladende indvandring af sjældne nye planter som purpur-gøgeurt og plettet gøgeurt. Begge arter er øget i antal i 2023 og der taltes i slutningen af juni ca. 240 purpur-gøgeurt og ca. 840 plettet gøgeurt. Af andre nye, interessante observationer fra dette område skal nævnes 10-15 klynger af guldblomme samt en god og voksende bestand af djævelsbid.

LILLE VILDMOSE

Lille Vildmoseområdet fortsætter sin gunstige naturudvikling. Naturgenopretningen med rydning af nåleskov, lukning af grøfter og deraf forhøjede vandstand har i forening med især krondyr, vildsvin, de udsatte elge og visenter og senest ulvens ankomst forøget den stærke naturdynamik i området. Store pattedyr spiller en central rolle i naturforvaltningen i området. Krondyr forekommer i alle tre områder, vildsvin og visent kun i Toftehegnet og elg kun i Mellemområdet. Indtil udgangen af 2023 er der

Udsåning af plantefrø - Ellenæsmarken, Søholt Storskov- Foto: Peer Ravn

observeret én ulv i Tofte Skov. Udviklingen, herunder effekten på vildtbestanden (og kongeørn, der nyder godt af levningerne) følges nøje i et samarbejde med Aarhus Universitet og Aarhus Naturhistoriske Museum. For at kunne følge dyrenes bevægelsesmønstre planlægges mærkning af 10 krondyr, 10 visenter, 10 vildsvin samt ulv.

I 2023 blev de sidste egentlige bevoksninger af sitkagran i Tofte og Høstemark Skove fjernet, men der er stadig store mængder selvsået opvækst af denne, invasive, nordvestamerikanske træart på arealerne. Dyrene æder kun i meget begrænset omfang dens stikkende kviste, så det haster med en indsats inden opvæksten begynder at sætte frø. Derfor arbejdes intensivt med maskiner, kratrydder og ild for at komme den til livs en gang for alle, så en naturlig vegetation kan udfolde sig. Stedvis foretages 'berigelsesplantninger' med især tornede vækster, der vil kunne danne spirely på de gamle renafdrifter.

SNARUP MOSE

En reetablering af tidligere tiders højere vandstand har længe været et mål i Snarup Mose. Det vil hæmme tilgroning og fremme naturen i fattigkæret. I vinteren 2021 opsattes en målestation, der kunne følge vandstandsændringer over året. Sommervandstan-

den var for lav, fattigkærene var for tørre, og de sarte arter blev udkonkurreret af høje græsser og vedplanter. Et hydrologiprojekt, hvor vandstanden hæves ca. 20 cm i fattigkæret om sommeren, er blevet godkendt af myndighederne. Projektet skal, ud over de naturforvaltningsmæssige mål, selvfølgelig sikre at naboer ikke oplever gener med vand på deres marker. Ud over fattigkæret er vandspejlet hævet i den østlige del af Snarup Mose, og et rørlagt vandløb er fritlagt og hævet. Samtidigt er vandet i et mindre vandhul opstemmet til gavn for padder med mere. Overkørsler er hævet og tilpasset det nye forløb. Forventningen er at insekter, flora og fugle bliver begunstiget i mosen.

SØHOLT STORSKOV

De første forandringer i landskabet er begyndt at blive synlige med mere vand på de tidligere intensivt dyrkede marker, omfattende rydninger langs skovvejene for at skabe bedre levevilkår for sommerfugle og store rydninger i skovene, hvor der før var tætte beplantninger af ikke hjemmehørende nåletræer. På nogle af markerne er der i efteråret desuden udsået blomsterfrø.

På Ellenæsmarken, Røgbøllemarken og Staverholm-marken er der blevet genskabt vandhuller i alle størrelser og dybder. Det har betydet mange vandfugle,

Havørn foran Bygholm Mølle. - Foto: Henrik Haaning Nielsen

og lærkerne tager hurtigt til i antal på markerne. Grønbroget tudse er nyindvandret til området og har ynglet. Vildtbestandene er stigende. Naturens indvandring vil blive undersøgt i et projekt udført af Københavns Universitet. Prøveflader er udlagt, og der vil blive undersøgt forskellige former for tiltag, som vil give svar på de mest ideelle måder at forvandle roemarker til blomsterenge.

I skovene arbejdes der også videre med af at få vandet tilbage i landskabet, fjerne eksotiske træer, skabe attraktive lysninger for blomsterplanter og de sjældne dagsommerfugle. Langs veje m.m. skabes lysåbne korridorer for blomsterplanter, så sommerfugle kan sprede sig nemt, men også for at skabe spændende nye oplevelser for publikum.

Fra starten af 2023 blev Naturrådet ved Søholt Storskov oprettet med repræsentanter fra både Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet.

VASERNE

Vasernes gamle Naturrum er blevet fornyet og skal fortsat skabe rammen for undervisning, udforskning og hvil. Her kan den besøgende blive klogere på fiskeørne, ellesumpe, svampedyr, snoge, halemejsjer og

mange af de andre imponerende arter, som findes i Vaserne. Naturfonden, som ejer området, har en samarbejdsaftale med Fugleværnsfonden om de østlige dele af Vaserne. Fugleværnsfonden og deres frivilliggrupper har Naturrummet som naturligt center for deres aktiviteter i Vaserne.

VEJLERNE

Vejlerne fortsætter med at byde på store naturoplevelser. Der blev sat ny rekord med 700 natrastende traner, hvilket er det højeste antal nogensinde i Danmark, og kronvildtet har i stigende grad indtaget naturreservatet. Kronvildtets færdsel i rørskovene bidrager til en øget, naturlig dynamik med veksler og lysninger, der giver plads til en mere varieret natur i rørskoven og flere ynglefugle. Et ustadigt vejr er en udfordring i forvaltningen af et naturområde som Vejlerne, hvor store dele ligger under havets overflade. Alligevel lykkedes det – specielt i De østlige Vejler – at forvalte vandstanden på eng og i rørskov så de fleste arter havde en overraskende god ynglesæson i 2023.

I 2023 købte Naturfonden et lille skovbevokset område på 10 ha – 'Hejreskov' – ved Østerild Fjord, som tidligere husede en hejrekoloni. Skoven har ikke været drevet forstligt i mange år og rummer flere store,

Ny Gangbro ved Aaby Mose - Foto: Niels Dahlin Lisborg

gamle egetræer. De første forvaltningsopgaver bliver fjernelse af invasive arter, skabelse af lysninger og sikring af de bredkronede ege. Med købet af skoven sikres bedre adgang og udsigt til Østerild Fjord. I 2023 fik Vejlerne sit 9. fugletårn. Det er opført ved Tømmerby Fjord, hvor de besøgende ud over et rigt fugleliv kan opleve odder og en smuk udsigt over Nordjyllands største sø.

Det nye forskningsprojekt "Udvikling af forvaltningsværktøjer og en 'best practice' forvaltningstrategi for De vestlige Vejler" var i 2023 koncentreret om første sæson af feltarbejdet. Svarene på de mange spørgsmål kommer senere.

AABY MOSE

Der ses overraskende hurtigt vækst af tørvemosser, hvor højmosen igen er blevet vådere efter spærring af grøfter og anlæg af membraner, der skal hindre afvandingen. Udover at være et projekt til sikring af Aaby Moses særlige biodiversitet, er projektet en meget betydningsfuld indsats mod nedbrydning af tørv, og CO₂-frigivelse for klimaet.

I 2023 er Naturfonden blevet færdige med byggeriet af nye gangbroer i Aaby Mose. Fra parkeringspladsen ved Centralgårdsvej leder en ny kørestolsvenlig gangbro besøgende ind forbi de gamle trædesten og

ud til en platform. Tidligere havde dårligt gående og kørestolsbrugere ikke mulighed for at komme helt ud forbi trædestenene, men det er ændret med den nye gangbro – og glædeligvis har mange besøgende taget imod den nye mulighed. For de besøgende, der krydser Aaby Bjerg og via vandrestien forsætter ud i mosen, er der i 2023 også bygget en ny gangbro, der ender i en udsigtsplatform med et kig udover fattigkæret. Her vokser tørvemosser og kæruld.

I den anden ende af Aaby Mose, ved Damvej, har Naturfonden i efteråret afsluttet byggeriet af en ca. 400 meter lang gangbro belagt med skridsikring og vel-eget til kørestolsbrugere. Gangbroen leder forbi de gamle tørvegrave, og tager den besøgende gennem kantskoven og ud til randen af selve højmosen til en lille, lav platform. Herfra er et godt udsyn og en fin fornemmelse af den rest af den oprindelige Store Vildmose, der engang dækkede ca. 6.000 hektar.

ØKONOMISKE FORHOLD

Vaserne naturrum
Foto: ©biotope

HOVED- OG NØGLETALSOVERSIGT

NATURFONDENS HOVEDTAL, T.KR.	2023	2022	2021	2020	2019
Nettoomsætning	15.611	14.359	14.150	14.775	13.219
Bruttoresultat	-22.209	-26.222	-21.121	-24.387	-24.948
Resultat før finansielle poster	-1.542	25.110	40.122	27.521	75.867
Finansielle poster	204.923	-214.649	296.037	110.882	224.591
Årets resultat	168.988	-148.722	271.650	116.654	268.274
Naturejendomme, oprindelig kostpris	821.839	817.820	817.791	812.573	720.505
Naturejendomme, regnskabsmæssig værdi	283.846	332.247	338.063	340.913	256.532
Årets investeringer i materielle anlægsaktiver	5.609	2.415	8.514	93.937	12.331
Aktiver i alt	3.137.862	2.413.510	2.633.391	2.341.210	2.241.702
Egenkapital	2.806.420	2.169.278	2.337.080	2.091.063	1.999.860
Eksterne uddelinger, netto	83.325	23.130	30.856	19.797	44.447
Interne uddelinger	80.727	34.274	34.780	124.652	42.401
Uddelinger i alt	164.052	57.404	65.636	144.449	86.848

NATURFONDENS NØGLETAL

Egenkapitalens forrentning	7.7%	-6.6 %	12.3 %	5.7 %	14.2 %
Soliditetsgrad	89.4%	89.9 %	88.7 %	89.3 %	89.2 %
Gennemsnitligt antal medarbejdere	18	16	15	13	12

Årene 2019-2021 er ikke tilpasset den ændrede regnskabspraksis.

Hovedtal er defineret og beregnet i overensstemmelse med Finansforeningens gældende version af "Anbefalinger & Nøgletal".

Egenkapitalens forrentning beregnes som: Årets resultat i procent af gennemsnitlig egenkapital.

Soliditetsgrad beregnes som: Egenkapital i procent af aktiver i alt.

UDVIKLING I AKTIVITETER

Naturfonden har i 2023, som i de foregående år, arbejdet for at opfylde sit formål, nemlig naturens bevarelse og udvikling og de vilde dyrs beskyttelse i Danmark. Det er sket via drift og genopretningsprojekter på Naturfondens naturarealer og støtte af forsknings- forvaltnings- og formidlingsprojekter udenfor Naturfonden.

ÆNDRING AF REGNSKABSPRAKSIS

Fonden har med udgangspunkt i Erhvervsstyrelsens tilkendegivelse ændret regnskabspraksis, hvorefter hidtidige nedskrivninger overføres og fradrages i ejendommenes kostpriser for naturejendomme. Fradrag i kostpriserne udtrykkes som den del af kostprisen, der kan beregnes som den kommercielle andel, hvorefter resterende beløb repræsenterer den genoprettede natur. Kapitalafgangen sidestilles med uddelinger og fragår derfor direkte på egenkapitalen i tillæg til eksterne uddelinger.

Det er i samme henseende afklaret, at tidspunktet for kapitalafgang af kommerciel del som hovedregel anses at være igangsætningen af besluttede genopretningsplaner for den enkelte ejendom.

Der er nærmere redegjort for ændringen og dens påvirkning af årsregnskabet i afsnittet om ændring i anvendt regnskabspraksis.

UDVIKLINGEN I ØKONOMISKE FORHOLD

Årets resultat er opgjort til et overskud på 168.988 t.kr. mod et underskud på 148.722 t.kr. i 2022.

Årets nettoomsætning er lidt højere end året før. Det skyldes et højere salg af træ og korn i forbindelse med opstart af naturgenopretningsprojekter.

Omkostningsniveauet på naturejendommene var på niveau med forventninger og højere end året før. En øget skovningsindsats i forbindelse med naturgenopretning medfører højere omkostninger til skovning

samt afledte omkostninger som f.eks. reparation af veje. Vedligeholdelsesarbejder af bygninger og publikumsfaciliteter var over normalt niveau i 2022, da projekter var blevet udskudt under Corona-krisen. Disse er tilbage på normalt niveau og dermed lavere end i 2022.

Dermed er Fondens bruttoresultat 4.013 t. kr. højere end året før.

Fondsmæssige administrationsomkostninger stiger. Det skyldes primært, at processen omkring behandling af indkomne donationsansøgninger er ændret. Dels modtages flere ansøgninger end tidligere, hvilket giver et øget tidsforbrug til behandling af disse, dels gennemførtes i 2023 et forskningskald, som er en tematiseret ekstra ansøgningsrunde, som i året omhandlede temaet "Et rigere hav".

Fonden har modtaget en gave på 20.000 t. Kr., som er formålsbestemt til ovennævnte forskningskald. Desuden er ekstraordinært modtaget en gave på 600.000 t. Kr., til forhøjelse af grundkapitalen. Sidstnævnte gave føres direkte på egenkapitalen.

Formuen investeres direkte eller via aftaler med porteføljemanagere i værdipapirer og fast ejendom. Risikorammen sættes under hensyntagen til, at der løbende er behov for betydelige udbetalinger til drift af naturprojekter og til eksterne donationer. Investeringerne spredes såvel geografisk som på forskellige aktivklasser. Udgangspunkt for investeringsstrategien er, at Naturfonden foretager uddelinger i danske kroner. Bæredygtighed i investeringsporteføljen er prioriteret, og retningslinjer for investering diskuteres løbende med fondens formueforvaltere.

Efter et 2022, hvor de finansielle markeder var voldsomt udfordrede, bød 2023, trods ustabilitet i verdensøkonomien, på et positivt afkast, der næsten opvejede tabet i 2022.

Der er i 2023 uddelt 88.390 t.kr til eksterne modtagere. Med fradrag af tilbageførsler for tidligere meddelte uddelinger på 5.065 t.kr. udgør årets eksterne uddelinger netto 83.325 t.kr.

Naturfondens samlede aktiver er ved udgangen af regnskabsåret steget med 724.353 t.kr. til 3.137.862 t.kr. Der er investeret i mindre arronderende arealer, men ikke i nye naturområder i 2023. Stigningen i aktiver stammer hovedsageligt fra førømtalte gave fra Fondens stifter samt afkast af investering af Fondens egenkapital.

Årets resultat med fradrag af årets eksterne uddelinger og forøgelse af kapitalen øger Naturfondens egenkapital med 637.142 t. kr. til 2.806.420 t. kr. Uddelingsrammen er uændret 150.000 t.kr.

ÅRETS RESULTAT VERSUS FORVENTET UDVIKLING

Den forventede udvikling for 2023, som beskrevet i årsrapporten for 2022, var et stigende omsætnings- og omkostningsniveau. For så vidt angår drift af naturområder er begge dele også afspejlet i den realiserede udvikling. Faldet i vedligeholdelsesomkostninger på bygninger og publikumsfaciliteter i forhold til året før, der var præget af, at udskudte vedligeholdelsesomkostninger skulle indhentes, var dog større end stigningen i driftsomkostninger, hvorved bruttoresultatet viser et lavere tab end forventet.

Forventningerne til afkast af Fondens formue var sat ud fra Afkastrådets forventninger, som lå på 3-5%. Udviklingen i de finansielle markeder overgik væsentligt den forventning, og afkastet på formuen blev ca. 11%.

Fondens samlede overskud efter skat blev således i niveauet 169 Mill. Kr. mod en varslet forventning på 60-70 Mill. Kr.

EVENTUEL USIKKERHED VED INDREGNING OG MÅLING

Det er ledelsens vurdering, at der ikke er særlige usikkerheder vedrørende indregning og måling.

SÆRLIGE RISICI

FORMUEFORVALTNING

Fondens bestyrelse beslutter sammensætningen af Fondens investeringer i dokumentet "Fondens retningslinjer for formueforvaltning". Heri sættes ram-

men for risikostyring i investering og forvaltning af fondens formue, og retningslinjerne implementeres gennem Fondens investeringskomité, som er sammensat af to bestyrelsesmedlemmer og en ekstern rådgiver. Fondens investeringer implementeres via formueforvaltere, og det bærende element i risikostyring er diversificering af investeringerne. Investeringerne fordeles over et bredt spektrum af noterede og unoterede investeringer, herunder ejendomme og private equity, og der er et max på fordeling på både forvaltere og aktivklasser. Alle investeringer monitoreres løbende, og der udarbejdes rapportering månedsvist til investeringskomitéen og kvartalsvist til bestyrelsen.

Primære risici vedrørende formueforvaltning:

FALDENDE AKTIEKURSER

Hovedparten af Fondens formue er investeret i noterede værdipapirer. Noterede aktier udgør 45% af Fondens investeringer. Risikoen overvåges og styres af investeringskomiteen via egne investeringer og mandater til forvaltere. Falder aktiemarkedene generelt med 5%, vil Fondens egenkapital falde med 63.000 t. kr., svarende til 2,27%

FALDENDE VALUTAKURSER

Fondens formue er delvist investeret i aktiver baseret på udenlandsk valuta, primært EUR, USD og GBP. EUR eksponering vurderes ikke væsentlig. 5% af porteføljen er eksponeret for udsving i USD/GBP kurserne.

Valutarisikoen er ikke afdækket, men overvåges løbende af Fondens investeringskomité. En stigning eller et fald på 5% i hhv. USD og GBP kurs vil påvirke Fondens egenkapital med 4.600 og 2.600 t. kr., svarende til 0,3%

STIGENDE RENTER

Naturfondens investering i ejendomsrelaterede udlejningsselskaber udgør 17% af de samlede finansielle investeringer. Det medfører eksponering overfor ændringer i renteniveauet, idet beregning af dagsværdi foretages ved hjælp af afkastkrav, som fastsættes vha. aktuelle markedsrenter. Stigende renteniveau vil således medføre faldende dagsværdier og modsat ved faldende renteniveau, hvilket vil påvirke størrelsen af Naturfondens resultat og egenkapital.

Baseret på værdierne ved udgangen af 2023, vil en

Halemejsse Foto: Karin Gustausen

stigning på 0,5 % i afkastkrav medføre en negativ påvirkning af Fondens årsresultat efter skat og egenkapital på 58.300 t. kr. Modsat vil et fald i afkastkrav på 0,5% have en positiv påvirkning af Fondens årsresultat og egenkapital med 70.700 t. kr.

DEN FORVENTEDE UDVIKLING

For 2024 forventer Naturfonden en faldende nettoomsætning. Det skyldes fald i indtægter fra fondens naturområder, hvor der i en periode under naturgenoprettelse kan være indtægter fra afgrøder og skovning, som vil falde over tid i takt med, at området omlægges til natur. I løbet af 2023 er nogle af disse indsatser afsluttet i overensstemmelse med fondens forvaltningsplaner, hvorfor indtægterne forventeligt vil falde.

Aktivitetsniveauet vedrørende naturgenopretning på Fondens naturområder forventes fortsat at være højt, og med udgangspunkt i det højere omkostningsniveau, det seneste års inflation har afstedkommet, forventes driftsomkostninger at stige tilsvarende. Det er især omkostninger til monitorering af artsudvikling på naturområderne samt omkostninger til store græssere med det formål at holde arealerne lysåbne og bidrage til artsrigdommen. Driften af Naturfondens investeringsejendom forventes niveau-mæssigt at være uændret. Fonden anvender afkastrådets forventninger til

budgettering af afkast på investeringsformuen, som indikerer et positivt afkast på 4-6 %.

Det reelle afkast af Fondens investeringer i 2024 afhænger af udviklingen i verdensøkonomien, som på tidspunktet for årsrapportens afslutning fortsat er inde i en uforudsigelig periode.

Samlet set budgetteres et resultat før skat for 2024 i størrelsesordenen 100-120 mill. kr.

Fonden forventer at uddele 50 mill. kr. til eksterne projekter i 2024.

SKATTEFORHOLD

Danske fonde bliver som udgangspunkt beskattet efter de samme regler, som gælder for selskaber. Men når fonde vælger at foretage uddelinger til almennyttige formål, kan de trække beløbet fra i den skattepligtige indkomst. Hensigten med denne bestemmelse er at tilskynde fondene til at foretage uddelinger.

Naturfondens bestyrelse følger lovgivers intentioner og foretager derfor størst mulige udlodninger.

RESULTATOPGØRELSE

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR - 31. DECEMBER

NOTE		2023, t.kr	2022, t.kr
	NETTOOMSÆTNING	15.611	14.359
OMKOSTNINGER NATUREJENDOMME:			
	Drifts- og ejendomsomkostninger	-29.680	-31.860
	Afskrivning af materielle anlægsaktiver	-8.140	-8.721
	BRUTTORESULTAT	-22.209	-26.222
1	Fondsmæssige administrationsomkostninger	-4.484	-3.421
	Depot- og bankgebyrer samt managementhonorar	-934	-1.541
ANDRE DRIFTSINDTÆGTER:			
	Gaver og arv	20.051	50.958
	Fortjeneste ved salg af materielle anlægsaktiver	49	0
	Lejeindtægt investeringsejendom	6.850	6.288
	Andre driftsomkostninger:		
	Omkostninger investeringsejendom	-865	-814
	Tab ved salg af materielle anlægsaktiver	0	-138
	RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER	-1.542	25.110
	Indtægt af kapitalinteresse	-20.346	833
	Positiv dagsværdiregulering andre kapitalandele, der er anlægsaktiver	16.053	34.326
	Andre finansielle indtægter	239.791	46.786
	Negativ dagsværdiregulering andre kapitalandele, der er anlægsaktiver	-30.512	-13.404
	Andre finansielle omkostninger	-63	-283.190
	RESULTAT FØR SKAT	203.381	-189.539
2	Skat af årets resultat, hensættelse til udskudt skat m.v.	-34.393	40.817
3	ÅRETS RESULTAT	168.988	-148.722
4	EKSTERNE OG INTERNE UDDELINGER	164.052	57.404

AKTIVER

BALANCE - 31. DECEMBER

NOTE		2023, t.kr	2022, t.kr
ANLÆGSAKTIVER			
	Grunde og bygninger, naturejendomme	283.846	222.867
	Grunde og bygninger, ejendomme til naturgenopretning	0	109.380
	Grunde og bygninger, investeringsejendom	20.618	21.231
	Produktionsanlæg og maskiner	2.465	3.265
	Forudbetaling for materielle anlægsaktiver	3.456	0
5	MATERIELLE ANLÆGSAKTIVER I ALT	310.385	356.743
	Kapitalinteresse	112.454	135.850
	Andre kapitalandele	534.408	532.987
6	FINANSIELLE ANLÆGSAKTIVER I ALT	646.862	668.837
	ANLÆGSAKTIVER I ALT	957.247	1.025.580
OMSÆTNINGSAKTIVER			
	Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	768	1.285
	Andre tilgodehavender	38.531	10.462
7	Periodeafgrænsningsposter	291	0
	TILGODEHAVENDER I ALT	39.590	11.747
8	VÆRDIPAPIRER	2.134.113	1.348.926
	LIKVIDE BEHOLDNINGER	6.912	27.257
	OMSÆTNINGSAKTIVER I ALT	2.180.615	1.387.930
	AKTIVER I ALT	3.137.862	2.413.510

PASSIVER

BALANCE - 31. DECEMBER

NOTE		2023, t.kr	2022, t.kr
EGENKAPITAL			
	Grundkapital	1.600.000	1.000.000
	Reserve for nettoopskrivning efter indre værdis metode	10.356	33.752
	Henlæggelse til uddelinger, ramme	150.000	150.000
	Reserve for valutakursreguleringer	425	3,619
	Overført resultat	1.045.639	981.907
	EGENKAPITAL I ALT	2.806.420	2,169.278
HENSATTE FORPLIGTELSE			
2	Hensættelse til udskudt skat	159.358	126.545
	HENSATTE FORPLIGTELSE I ALT	159.358	126.545
GÆLDSFORPLIGTELSE			
9	Anden gæld	3.425	3,105
	LANGFRISTEDE GÆLDSFORPLIGTELSE I ALT	3.425	3,105
	Leverandører af varer og tjenesteydelser	1.283	2,118
	Bevilgede uddelinger	165.591	111,177
	Anden gæld	1.541	1,043
10	Periodeafgrænsningsposter	244	244
	KORTFRISTEDE GÆLDSFORPLIGTELSE I ALT	168.659	114,582
	GÆLDSFORPLIGTELSE I ALT	172.084	117,687
	PASSIVER I ALT	3.137.862	2,413,510

- 12 Personaleomkostninger
- 13 Betydningsfulde efterfølgende begivenheder
- 14 Særlige poster
- 15 Kontraktlige forpligtelser og eventualposter m.v.
- 16 Pantsætninger og sikkerhedsstillelser

EGENKAPITALOPGØRELSE

1. JANUAR- 31. DECEMBER, t.kr

	Grundkapital	Reserve for nettoopskr. indre værdi	Uddelings-ramme	Reserve for valutakurs-reguleringer	Overført resultat	I alt
2022						
Egenkapital 1. januar 2022	1.000.000	36.693	150.000	-431	1.150.818	2.337.080
Uddelt for 2022, jf. note 4			-23.130			-23.130
Modtaget udbytte		-3.774			3.774	0
Valutakursreguleringer				4.050		4.050
Resultatdisponering, jf. note 3		833	23.130		-172.685	-148.722
EGENKAPITAL 31. DECEMBER 2022	1.000.000	33.752	150.000	3.619	981.907	2.169.278

2023

Egenkapital 1. januar 2023	1.000.000	33.752	150.000	3.619	981.907	2.169.278
Modtaget gave	600.000				111	600.111
Uddelt for 2023, jf. note 4			-123.763			-83.325
Modtaget udbytte		-3.050			3.050	0
Valutakursreguleringer				-3.194		-3.194
Resultatdisponering, jf. note 3		-20.346	128.763		60.571	168.988
EGENKAPITAL 31. DECEMBER 2023	1.600.000	10.356	150.000	425	1.045.639	2.806.420

Opgørelse af dagsværdireserven for valutakursreguleringer vedrørende nettoinvestering i udenlandske enheder er i overensstemmelse med overgangsbestemmelserne i lovændring til årsregnskabsloven udelukkende foretaget fra og med 2020. Tidligere års valutakursreguleringer indgår således i overført resultat. Årets positive valutakursregulering skyldes stigning i valutakursen på USD.

PENGESTRØMSOPGØRELSE

1. JANUAR - 31. DECEMBER

	2023, t.kr	2022, t.kr
Årets resultat	168.988	-148.721
Reguleringer, jf. note 11	-168.877	132.345
Ændring i tilgodehavender	-7.026	7.596
Ændring i leverandørgæld og anden gæld	-16	-3.182
PENGESTRØMME FRA DRIFT FØR FINANSIELLE POSTER	-19.931	-11.962
Modtagne renteindtægter og lignende indtægter	44.458	47.187
Betalte renteomkostninger og lignende omkostninger	-63	-162
Betalte og modtagne udbytteskatter	-1.488	-4.584
PENGESTRØMME FRA DRIFTEN	22.976	30.479
Køb og salg af materielle anlægsaktiver	-7.784	-2.297
Investering i finansielle anlægsaktiver	-19.074	-87.085
Køb og salg af værdipapirer indregnet under omsætningsaktiver	-587.704	-9.869
PENGESTRØMME FRA INVESTERINGER	-614.562	-99.251
Årets udbetalte eksterne uddelinger	-28.911	-30.061
Modtagne gaver og arv	600.152	50.958
PENGESTRØMME FRA FINANSIERING	571.241	20.897
Ændring i likvide beholdninger	-20.345	-47.875
Likvide beholdninger primo	27.257	75.132
LIKVIDE BEHOLDNINGER ULTIMO	6.912	27.257

Velkommen

AAGE V.
JENSEN
NATURFOND

NOTER

NOTE		2023, t.kr	2022, t.kr
1	FONDSMÆSSIGE ADMINISTRATIONSOMKOSTNINGER		
	Bestyrelshonorarer	1.375	1.200
	Bestyrelsesomkostninger	113	95
	Fondsmæssige lønninger	1.824	1.081
	Øvrige administrationsomkostninger	1.172	1.044
	FONDSMÆSSIGE ADMINISTRATIONSOMKOSTNINGER I ALT	4.484	3.421
2	SKAT		
	SKAT AF ÅRETS RESULTAT		
	Beregnet skat af skattepligtig indkomst	0	0
	Udbytteskat, ikke refusionsberettiget	1.580	1.151
	Årets regulering af udskudt skat	32.813	-41.968
	UDGIDFTSFØRT SKAT	34.393	-40.817
	HENSÆTTELSE TIL UDSKUDT SKAT		
	Ved salg af investeringsejendomme m.v.	12.475	22.269
	Efterregulering ved manglende udbetaling af hensatte beløb til donationer og fradragsværdi	102.533	91.156
	Vedrørende aktier	44.350	13.120
	HENSÆTTELSE 31. DECEMBER 2023	159.358	126.545
	HENSÆTTELSE TIL UDSKUD SKAT FREMKOMMER SÅLEDES:		
	Hensættelse 1. januar 2023	126.545	168.513
	Indregnet i resultatopgørelsen for regnskabsåret	32.813	-41.968
	Indregnet direkte på egenkapitalen for regnskabsåret	0	0
	HENSÆTTELSE 31. DECEMBER 2023	159,358	126.545
3	FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
	Reserve for nettoopskrivning efter indre værdis metode	-20.346	833
	Overføres til udelingsramme	128.763	23.130
	Overføres til overført resultat	60.571	-172.685
	I ALT DISPONERING	168.988	-148.722

NOTE

2023, t.kr

2022, t.kr

4 EKSTERNE OG INTERNE UDDELINGER

Eksterne uddelinger i 2023	88.390	26.396
Tilbageførte uddelinger	-5.065	-3.266
EKSTERNE UDDELINGER 2023, NETTO	83.325	23.130
Kapitalafgang af kommercielle beløb som følger naturgenopretning, sidestillet med uddelinger	45.438	0
UDDELINGER, DER FRAGÅR EGENKAPITALEN	128.763	23.130
Interne uddelinger, omkostninger og projekter vedrørende egne naturejendomme, køb og forbedringer m.v. vedrørende egne naturejendomme	35.289	34.274
	164.052	57.404

5 MATERIELLE ANLÆGSAKTIVER

	Grunde og bygninger naturejendomme	Ejendomme til naturgenopretning	Grunde og bygninger investerings-ejendom	Produktions-anlæg og maskiner	Forudb. materielle anlægs-aktiver	2023, t.kr I alt	2022, t.kr
Kostpris 1. januar 2023	281.141	110.557	28.586	9.873	0	430.157	431.827
Tilgang	3.096	2.155	0	358	3.456	9.065	2.415
Afgang	-1.232	0	0	-329		-1.561	-4.085
Afgang kommerciel andel		-45.438				-45.438	
Overført naturejendomme	67.274	-67.274					
KOSTPRIS 31. DECEMBER 2023	350.279	0	28.586	9.902	3.456	392.223	430.157
Afskrivninger 1. januar 2023	58.275	1.177	7.355	6.608		73.414	67.911
Årets afskrivninger	6.288	693	613	1.158		8.752	9.333
Afgang		0	0	-329		-329	-3.830
Overført naturejendomme	1.870	-1.870				0	0
Afskrivninger							
31. december 2023	66.433	0	7.968	7.437	0	81.838	73.414
REGNSKABSMÆSSIG VÆRDI							
31 DECEMBER 2023	283.846	0	20.618	2.465	3.456	310.385	356.743

NOTE	2023, t.kr	2022, t.kr
6 FINANSIELLE ANLÆGSAKTIVER		
KAPITALINTERESSE	Associeret	
	Selskab	
Kostpris 1. januar 2023	102.098	102.098
Tilgang	0	0
KOSTPRIS 31. DECEMBER 2023	102.098	102.098
Opskrivninger 1. januar 2023	33.752	36.693
Årets opskrivninger	-20.346	833
Modtagne udbytter	-3.050	-3.774
OPSKRIVNINGER 31. DECEMBER 2023	10.356	33.752
REGNSKABSMÆSSIG VÆRDI 31 DECEMBER 2023	112.454	135.850

OPLYSNINGER VEDRØRENDE ASSOCIERET SELSKAB:

Navn:	Ejendomsselskabet Nordtyskland IV A/S
Hjemsted:	København
Retsform:	Aktieselskab
Ejerandel:	47.9 %
Stemmeandel:	47.9 %
Selskabets resultat:	-42.462 t.kr.
Selskabets egenkapital:	234.692 t.kr.

Ejendomsselskabet Nordtyskland IV A/S ejer kapitalandele i Ejendomsselskabet Nordtyskland Kommanditaktieselskab. Kapitalandene i den underliggende noterede investering, hovedsagelig boligudlejningsejendomme, indregnes og måles til dagsværdi hos Ejendomsselskabet Nordtyskland IV A/S. Dagsværdien baseres ikke på grundlag af observationer på et aktivt marked. Dagsværdien vedrører væsentligst måling af tyske investeringsejendomme, som er foretaget af uafhængigt valuarfirma. De centrale forudsætninger for dagsværdien er fastsat ved anvendelse af en Discounted Cash Flow model, hvori bl.a. indgår individuel vurdering af de enkelte ejendommers forventede løbende drift, afkast, vedligeholdelsesstand, afkastkrav, beliggenhed, lejeforhold samt renteforhold ved regnskabsårets udløb.

De anvendte skøn ved målingen af selskabets kapitalandele i underliggende selskabs investeringsejendomme er ifølge sagens natur usikre og uforudsigelige. Faktiske begivenheder eller omstændigheder vil sandsynligvis afvige fra de i beregningerne forudsatte, idet forudsatte begivenheder ofte ikke indtræder som forventet. Disse afvigelser kan være væsentlige.

ANDRE KAPITALANDELE

Posten andre kapitalandele, der ikke forventes afhændet, omfatter unoterede alternative investeringer i selskaber, der hverken er tilnyttede eller associerede virksomheder, og hvor ejerandel og stemmeret udgør mindre end 20%.

Kategori	I	II		I alt 2023	I alt 2022
Kostpris 1. januar 2023	260.207	98.874		359.081	271.992
Tilgang	0	77.597		77.597	87.156
Afgang	-32.845	0		-32.845	-67
Kostpris 31. december 2023	227.362	176.471		403.833	359.081
Dagsværdireguleringer 1. januar 2023	172.213	1.693		173.906	148.940
Årets positive dagsværdireguleringer, indregnet i resultatopgørelsen	544	15.510		16.054	34.329
Årets negative dagsværdireguleringer, indregnet i resultatopgørelsen	-56.192	0		-56.192	-13.405
Årets valutakursreguleringer, indregnet direkte på egenkapitalen	0	-3.193		-3.193	4.049
Modtagne udbytter	0	0		0	-3
Afgang	0	0		0	-4
Dagsværdireguleringer 31. december 2023	116.565	14.010		130.575	173.906
REGNSKABSMÆSSIG VÆRDI 31. DECEMBER 2023, DAGSVÆRDI	343.927	190.481		534.408	532.987

Kategori I omfatter kapitalandele i P/S og K/S, der hovedsagelig investerer i erhvervsudlejningsejendomme og boligudlejningsejendomme.

Kapitalandelene i de direkte unoterede investeringer indregnes og måles til dagsværdi, som ikke baseres på observationer på et aktivt marked. Dagsværdien vedrører væsentligst måling af danske investeringsejendomme, som er foretaget ved anvendelse af eksterne, uafhængige valuarer.

De centrale forudsætninger for dagsværdien er fastsat ved anvendelse af en Discounted Cash Flow model, hvori bl.a. indgår individuel vurdering af de enkelte ejendommers forventede løbende drift, afkast, vedligeholdelsesstand, afkastkrav, beliggenhed, lejeforhold samt renteforhold ved regnskabsårets udløb.

De anvendte skøn ved målingen af fondens kapitalandele i selskaberne er ifølge sagens natur usikre og uforudsigelige. Faktiske begivenheder eller omstændigheder vil sandsynligvis afvige fra de i beregningerne forudsatte, idet forudsatte begivenheder ofte ikke indtræder som forventet. Disse afvigelser kan være væsentlige.

Kategori II omfatter andre private equity investeringer

Kapitalandelene indregnes og måles til dagsværdi, der som hovedregel ikke baseres på observationer på et aktivt marked. Dagsværdien relateres væsentligst til selskabernes underliggende investeringer.

Regnskabsmæssig dagsværdi 79.147 t.kr.

I kategorien indgår kapitalandele i selskaber, der investerer i udenlandske selskaber, hvor dagsværdiberegningen foretages i overensstemmelse med "International Private Equity and Venture Capital Guidelines". De centrale forudsætninger for anvendelse af dagsværdi baseres på sammenlignelige markedspriser for relevante handeler, kapitalforhøjelser eller delvist salg eller anvendelse af traditionelt vurderingsprincip for mikrofinans institutioner i form af multipler, som fastlægges ud fra virksomhedens rentabilitet og vækstpotentiale, egenkapitaltilvækst, faktisk afkast af egenkapital, virksomhedens og ledelsens evne til at gennemføre vækststrategien samt de pågældende landes økonomiske og politiske forhold og juridiske rammer. For visse børsnoterede kapitalandele, der handles aktivt, anvendes børsnoteret værdi.

Regnskabsmæssig dagsværdi 111.334 t.kr.

Endvidere indgår kapitalandele i andre selskaber, hvor centrale forudsætninger vedrørende dagsværdibegning i underliggende investeringer baseres på aktuelle mulige direkte eller indirekte sammenlignelige markedspriser for samme unoterede investeringer henholdsvis lignende noterede investeringer eller pengestrømme tilbagediskonteret med afkastkrav, fastsat i henhold til informationer fra sammenlignelige virksomheder. Hvis en pålidelig dagsværdi ikke kan opgøres, foretages målingen alternativt til kostpris med fradrag af eventuelle nedskrivninger.

De anvendte skøn ved målingen af fondens kapitalandele i selskaberne og deres underliggende mikrofinans selskaber er ifølge sagens natur usikre og uforudsigelige. Faktiske begivenheder eller omstændigheder vil sandsynligvis afvige fra de i beregningerne forudsatte, idet forudsatte begivenheder ofte ikke indtræder som forventet. Disse afvigelser kan være væsentlige.

NOTE

7 PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER - AKTIVER

Periodeafgrænsningsposter omfatter forudbetalte forsikringer og abonnementer.

8 VÆRDIPAPIRER

	2023 t.kr.	2022 t.kr.
Beholdningen omfatter obligationer og aktier, der er optaget til dagsværdi på grundlag af observationer på et aktivt marked (børskurser).	2.134.113	1.348.926
På beholdningen til dagsværdi er direkte i resultatopgørelsen indregnet følgende ændringer i dagsværdien, der indgår i posten Andre finansielle indtægter med netto beløb	169.287	-260.990

9 ANDEN GÆLD

Beløbet, der omfatter huslejedepositum, forfalder således:

o-1 år	0	0
1-5 år	0	3.105
Efter 5 år	3.425	0
	3.425	3.105

NOTE

10 PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER - PASSIVER

Periodeafgrænsningsposter omfatter forud indbetalte jagt- og huslejeindtægter.

2023 t.kr. 2022 t.kr.

11 PENGESTRØMSOPGØRELSE - REGULERINGER

Af- og nedskrivninger af materielle anlægsaktiver	-8.753	-9.334
Fortjeneste ved salg af materielle anlægsaktiver	49	-138
Gaver og arv	20.051	50.958
Finansielle indtægter	204.923	81.946
Finansielle omkostninger	-50.921	-296.594
Skat af årets resultat	-34.393	40.817
	181.877	-132.345

12 PERSONALEOMKOSTNINGER

Der har i 2023 været gennemsnitlig 18 heltidsstillinger i Fonden, (2022: 16) fordelt over hele landet.

Løn og gager	12.593	11.658
Pensioner	843	746
Andre omkostninger til social sikring	249	95
	13.685	12.499

Heraf vederlag til ledelsen

DIREKTIONEN

Hanne Hack Larsen:

Løn	1.629	1.601
Pension	152	150
	1.781	1.751

BESTYRELSEN

Mette Fabricius Skov, formand	400	300
Pernille Blach Hansen, næstformand	300	300
Bent Aaby	225	200
Bertil From	225	200
Marianne Holmer	225	200
	1.375	1.200

NOTE

13 BETYDNINGSFULDE EFTERFØLGENDE BEGIVENHEDER

Efter regnskabsårets udløb er situationen i verdenssamfundet fortsat ustabil med to større krige og et amerikansk præsidentvalg sidst på året. Så på trods af faldende rente og inflation er de kort- og langsigtede konsekvenser for renteniveau, inflation og aktiekurser usikre og følges nøje af Naturfondens formueforvaltere.

Efter 1. kvartal af 2024 er fondens finansielle stilling isoleret set forbedret med niveaumæssigt 144,6 mill. kr. før skat, heraf positivt afkast på 170,7 mill. kr. vedrørende fondens investeringer.

14 SÆRLIGE POSTER

Fonden har i 2023 modtaget en gave fra stifter, Aage V. Jensen Charity Foundation på 600.000 t. kr. til forhøjelse af grundkapitalen.

15 KONTRAKTLIGE FORPLIGTELSE OG EVENTUALPOSTER M.V.

Kontraktlige forpligtelser vedrørende alternative investeringer

Der påhviler fonden kontraktlige kapitalindskudsforpligtelser på i alt 228,6 mio. kr., heraf 8,5 mio. USD (57,3 mio. kr.), og 12,6 mio. EUR (94,2 mio. kr.)

EVENTUALAKTIVER

Negativ ejendomsavanceskat på 108,4 mio. kr. der, i tilfælde af salg af fondens naturejendomme, kan modregnes i positiv ejendomsavanceskat.

EVENTUALFORPLIGTELSE

Fonden deltager som kommanditist m.v. i kommanditselskaber og partnerselskaber o.l.. Fondens andel i egenkapitaler indgår i fondens balance med 534,4 mio. kr. Fondens maksimale hæftelse udgør egenkapitalandelene på 534,4,0 mio. kr., heraf 13,8 mio. USD (93,0 mio. kr.), 6,0 mio. GBP samt 2,8 mio. EUR (21,1 mio. kr.) , med tillæg af indbetalingsforpligtelser på i alt 228,6 mio. kr. jf. ovenfor under kontraktlige forpligtelser

Udskudt skat, der i tilfælde af salg hviler på fondens naturejendomme m.v., udgør 182,8 mio. kr. Beløbet er ikke medtaget i årsregnskabet.

16 PANTSÆTNINGER OG SIKKERHEDSSTILLELSE.

I investeringsejendom, hvis regnskabsmæssige værdi udgør 20,6 mio.kr., er tinglyst ejerpantebreve på i alt 31,0 mio. kr. og skadesløsbrev på 5,0 mio. kr. Ejerpantebrevene og skadesløsbrevet er ikke stillet til sikkerhed. Endvidere er ejer-foreningsvedtægter lyst pantstiftende for 0,5 mio. kr. til sikkerhed for forpligtelser overfor ejerforening.

I naturejendom, hvis regnskabsmæssige værdi udgør 51,8 mio. kr., er tinglyst ejerpantebrev på 110 mio. kr. Ejerpantebrevet er ikke stillet til sikkerhed.

Til sikkerhed for eventuel udnyttelse af kreditfacilitet hos pengeinstitut på 50 mio. kr., er stillet sikkerhed i børsnoterede værdipapirer, hvis regnskabsmæssige værdi er 1.879 mio. kr. Kreditfaciliteten er ultimo regnskabsåret ikke udnyttet.

NOTE HVORTIL DER IKKE HENVISES I ÅRSRAPPORTEN

Indsamlinger i 2023 er foretaget i overensstemmelse med Lov nr. 511 af 26. maj 2014 samt bekendtgørelse nr. 160 af 26. februar 2020 om indsamlinger mv.

Indsamlingerne er gennemført via donationsmodul på fondens hjemmeside og sociale medier. Beløbene er modtaget ved anvendelse af MobilePay og kontooverførsel

	Overført fra 2022 t. kr	Bruttoind- tægt t. kr.	Direkte udgift t. kr.	Anvendt i 2023 t. kr.
Til bevarelse af naturen og beskyttelse af de vilde dyr i Danmark	0	51	21	30
I alt	0	51	21	30

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Årsrapporten for AAGE V. JENSEN NATURFOND for 2023 er aflagt i overensstemmelse med den danske årsregnskabslovs bestemmelser for virksomheder i regnskabsklasse C-mellem og de særlige tilpasninger som følge af, at der er tale om en erhvervsdrivende fond.

ÆNDRING I ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Fondens ledelse har vurderet, at der ved indregning og måling af kostprisen bør ske en opdeling af den samlede kostpris i dels prisen for natur og dels prisen for den kommercielle del, når fonden erhverver naturejendomme. Den kommercielle del anses herefter for vederlagsfri delafståelse (afgang af kostpris), der således reducerer den enkelte ejendoms kostpris i stedet for sædvanlig nedskrivning af den samlede kostpris. Fondens har derfor rettet henvendelse til Erhvervsstyrelsen for en nærmere vurdering af fondens synspunkt vedrørende disse særlige forhold, herunder den regnskabsmæssige behandling. Synspunktet underbygges af det forhold, at der er tale om et af flere formål i fondens vedtægter, således:

Fonden er en almennyttig fond, hvis overordnede formål er naturens bevarelse og udvikling, samt de vilde dyrs beskyttelse, i Danmark. Dette formål skal blandt andet søges opnået ved:

at erhverve, eje og drive naturarealer, at foretage og støtte genopretningsprojekter såvel i relation til de af Fonden ejede naturarealer som udenfor disse arealer,

samt, at støtte til de anførte formål kan ydes såvel i form af aktiviteter i Fondens eget regi som i form af kontante udlodninger, lån eller på lignende vis til modtagere udenfor Fonden.

Hertil kommer, at fondsbestyrelsen er forpligtet til at sikre, at afhændelse af naturejendomme så vidt muligt fortsat vil blive drevet i overensstemmelse med det i fondens formålsbestemmelse anførte.

Erhvervsstyrelsen har tilkendegivet sin vurdering af, at der i overensstemmelse med fondens synspunkt ved kostprisopgørelsen er tale om delafståelse uden vederlag og med et værdifald, der svarer til, at værdien af det kommercielle formål udgår af kostprisen samt at kapitalafgangens modpost herved kan sidestilles med en afgang, der har karakter af en uddeling og derfor præsenteres som en uddeling, der indregnes direkte i egenkapitalen. Hidtil har fonden som værdiregulering af den samlede kostpris foretaget sædvanlig nedskrivning med virkning for resultatopgørelsen. Endvidere har fonden også hidtil notemæssigt oplyst samlede tilgange af kostpris som en del af interne udelinger (afholdte formålsbestemte omkostninger). Det er i samme henseende afklaret, at tidspunktet for kapitalafgang af kommerciel del som hovedregel anses at være igangsætningen af besluttede genopretningsplaner for den enkelte ejendom.

Som følge af de særlige forhold ved genopretning til natur anser fondens ledelse den ændrede regnskabspraksis for bedre at give et mere retvisende billede af fondens aktiver og forpligtelser, finansielle stilling, resultatet og pengestrømme.

Da fondens formål bl.a. omfatter at erhverve, eje og drive naturarealer varigt, er det ikke sandsynligt, at skatteforpligtelsen, der hviler på naturejendommene, fremover vil blive aktuel. Derfor hensættes denne skatteforpligtelse ikke i årsregnskabet. Ændring af regnskabspraksis påvirker derfor ikke opgørelse og indregning af årets skat eller udskudt skat i årsregnskabet.

Den akkumulerede virkning af ændringen ved regnskabsårets begyndelse udgør 0 kr. og har alene den virkning at hidtidige nedskrivninger i anlægsoversigten vedrørende naturejendomme udgår og overføres til fradrag i ejendommernes kostpriser. Derudover er samlet regnskabsmæssig værdi opdelt på naturejendomme og ejendomme, der endnu ikke er konverteret til natur. Regnskabsmæssig værdi er således samlet set uændret. Sammenligningstal i note 5 er tilpasset.

Resultatet er for 2023 ændret med + 45.438 t.kr (2022: 0 t.kr.) som følge af tilbageførsel af nedskrivninger ved genopretning til natur. Nedskrivninger på 45.438 t.kr sidestilles herefter med uddelinger, som fragår direkte på egenkapitalen. Aktiver er ultimo 2023 uændret 3.137.862 t.kr. (2022: 2.413.510 t.kr.). Egenkapitalen er ultimo 2023 derfor uændret 2.806.420 t.kr. (2022: 2.169.278 kr.) Hoved- og nøgletaloversigt samt pengestrømsopgørelse er for 2023 og 2022 ligeledes tilpasset den ændrede praksis.

Der er ikke herudover foretaget andre ændringer af regnskabspraksis.

GENERELT OM INDREGNING OG MÅLING

I resultatopgørelsen indregnes indtægter i takt med, at de indtjenes, herunder indregnes værdireguleringer af finansielle aktiver og forpligtelser. I resultatopgørelsen indregnes ligeledes alle omkostninger, herunder afskrivninger, nedskrivninger og hensatte forpligtelser samt tilbageførsler som følge af ændrede regnskabsmæssige skøn af beløb, der tidligere har været indregnet i resultatopgørelsen.

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde fonden, og aktivets værdi kan måles pålideligt.

Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå fonden, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Ved første indregning måles aktiver og forpligtelser til kostpris. Efterfølgende måles aktiver og forpligtelser som beskrevet nedenfor for hver enkelt regnskabspost.

Visse finansielle aktiver og forpligtelser måles til amortiseret kostpris, hvorved der indregnes en konstant effektiv rente over løbetiden. Amortiseret kostpris opgøres som oprindelig kostpris med fradrag af eventuelle afdrag samt tillæg/ fradrag af den akkumulerede amortisering af forskellen mellem kostpris og nominelt beløb. Herved fordeles kurstab

og kursgevinst over aktivets eller forpligtelsens løbetid. Ved indregning og måling tages hensyn til forudsigelige tab og risici, der fremkommer inden årsrapporten aflægges, og som vedrører forhold, der eksisterede på balancedagen.

OMREGNING AF FREMMED VALUTA

Årsregnskabet præsenteres i tusinde danske kroner (t.kr.), som også er fondens funktionelle valuta.

Transaktioner i fremmed valuta er i årets løb omregnet til transaktionsdagens kurs. Gevinster og tab, der opstår mellem transaktionsdagens kurs og kursen på betalingsdagen, indregnes i resultatopgørelsen under posterne andre finansielle indtægter og andre finansielle omkostninger.

For nettoinvestering i udenlandske enheder omregnes andele i resultatopgørelserne til en gennemsnitlig valutakurs for året og for andele i balanceposterne til balancedagens valutakurser. Valutakursforskelle, opstået ved omregning af andele i de udenlandske enheders egenkapital ved årets begyndelse til balancedagens valutakurser og ved omregning af andele i resultatopgørelser fra gennemsnitskurser til balancedagens valutakurser, indregnes direkte i egenkapitalen i dagsværdireserven for valutakursreguleringer.

VÆSENTLIGE REGNSKABSMÆSSIGE SKØN OG VURDERINGER

Væsentlige regnskabsmæssige skøn og vurderinger er omtalt i forbindelse med de poster, de vedrører, og indgår i note 6.

RESULTATOPGØRELSEN

NETTOOMSÆTNING

Nettoomsætningen indregnes i resultatopgørelsen, såfremt levering og risikoovergang til køber har fundet sted inden årets udgang, og såfremt indtægten kan opgøres pålideligt og forventes modtaget.

Nettoomsætningen indregnes eksklusive moms og med fradrag af rabatter i forbindelse med salget. I nettoomsætningen indgår tilskud og momskompensation.

DRIFTS- OG EJENDOMSOMKOSTNINGER

Drifts- og ejendomsomkostninger omfatter omkostninger til natur- og vildtpleje, naturformidling, publikumsfaciliteter, kulturanlæg, kultur- og bevoksningspleje, ejendomsskatter, forsikringer, vedligeholdelse, projektomkostninger, lønninger og øvrige omkostninger vedrørende naturejendommene.

FONDSMÆSSIGE ADMINISTRATIONSOMKOSTNINGER

Fondsmæssige administrationsomkostninger omfatter honorarer til bestyrelse, løn og andre personaleomkostninger samt øvrige kontorholdsomkostninger.

ANDRE DRIFTSINDTÆGTER

Andre driftsindtægter omfatter regnskabsposter af sekundær karakter i forhold til fondens aktiviteter, herunder modtagne gaver, fortjeneste ved salg af materielle anlægsaktiver og lejeindtægt af investeringsejendom.

ANDRE DRIFTSOMKOSTNINGER

Andre driftsomkostninger omfatter regnskabsposter af sekundær karakter i forhold til fondens aktiviteter, herunder tab ved salg af materielle anlægsaktiver samt omkostninger incl. afskrivninger vedrørende investeringsejendom.

INDTÆGTER OG OMKOSTNINGER VEDRØRENDE KAPITALANDELE, DER ER ANLÆGSAKTIVER

Indtægt vedrørende kapitalinteresse i associeret selskab indregnes og måles i fondens resultatopgørelse med den forholdsmæssige andel af det associerede selskabs resultat efter skat og efter eliminering af intern avance og tab. Indtægter og udgifter vedrørende fondens andre kapi-

talandele i virksomheder, der ikke er hverken tilknyttede eller associerede, indregnes og måles i fondens resultatopgørelse som positive og negative dagsværdireguleringer med basis i andel i virksomhedernes resultat, som for ejendomsinvestering indeholder nettoværdiregulering af investeringsejendomme opgjort efter markedsværdi princippet og for øvrige unoterede investeringer i bl.a. mikrofinaisselskaber nettoværdiregulering baseret på deres regnskabsmæssige værdi, der er opgjort til dagsværdi.

ANDRE FINANSIELLE INDTÆGTER OG OMKOSTNINGER

Posterne andre finansielle indtægter og andre finansielle omkostninger indeholder væsentligst renteindtægter og rentekomkostninger, realiserede og urealiserede kursgevinster og kurstab vedrørende noterede værdipapirer, der er omsætningsaktiver, samt finansielle poster vedrørende gæld og transaktioner i fremmed valuta, samt rentetillæg og rentegodtgørelse ved skattebetaling. Andre finansielle indtægter og omkostninger indregnes med de beløb, der vedrører regnskabsåret.

SKAT AF ÅRETS RESULTAT

Årets skat, som består af årets aktuelle skat og forskydning i udskudt skat, indregnes i resultatopgørelsen med den del, der kan henføres til årets resultat, og direkte på egenkapitalen med den del, der kan henføres til poster direkte på egenkapitalen. Skat af årets resultat indeholder også udenlandske udbytteskatter, som ikke kan eller vil blive refunderet.

UDELINGER

Faktiske eksterne uddelinger for regnskabsåret samt kapitalafgang af naturejendommenes kommercielle beløb, der sidestilles med uddelinger, vises og fragår direkte i uddelingsrammen under egenkapitalen. Eksterne uddelinger indregnes når disse er besluttet af bestyrelsen og meddelt ansøgeren, og fonden dermed har en juridisk forpligtelse over for modtageren. Den uddelingsmæssige kapitalafgang indregnes som hovedregel på tidspunktet for igangsætningen af besluttede genopretningsplaner for den enkelte ejendom.

BALANCEN

MATERIELLE ANLÆGSAKTIVER

Grunde og bygninger, produktionsanlæg og maskiner måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger og nedskrivninger. Kostprisen reduceres med modtagne betalinger vedrørende fredning og rådighedsindskrænkning. Der afskrives ikke på naturarealer og grunde.

Afskrivningsgrundlaget er kostpris med fradrag af forventet restværdi efter afsluttet brugstid.

For naturejendomme opgøres kostprisen for arealerne til oprindelig kostpris for den samlede ejendom samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen med fradrag af den heri beregnede kommercielle del, der som hovedregel afgangsføres kostprisen på tidspunktet for igangsætningen af besluttede genopretningsplaner for den enkelte ejendom. Kapitalafgangen af det kommercielle beløb sidestilles med uddeling og fragår derfor direkte på egenkapitalen.

Kostprisen for øvrige materielle anlægsaktiver omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug.

Der foretages lineære afskrivninger baseret på følgende vurdering af aktivernes forventede brugstider:

	Åremål	Restværdi
Bygninger, naturejendomme	15 - 20	0%
Faciliteter, naturejendomme	10	0%
Bygninger, investeringsejendom	30	0%
Produktionsanlæg og maskiner	5	0%

Fortjeneste eller tab ved afhændelse af materielle anlægsaktiver opgøres som forskellen mellem salgspris med fradrag af salgsomkostninger og den regnskabsmæssige værdi på salgstidspunktet. Fortjeneste eller tab indregnes i resultatopgørelsen under andre driftsindtægter og andre driftsomkostninger.

FINANSIELLE ANLÆGSAKTIVER

KAPITALINTERESSE I ASSOCIERET SELSKAB

Kapitalandele i associeret selskab indregnes og måles i balancen til den forholdsmæssige andel af virksomhedens regnskabsmæssige indre værdi opgjort efter moderfondens regnskabspraksis med fradrag eller tillæg af urealiserede koncerninterne avancer og tab.

Associerede virksomheder med negativ regnskabsmæssig indre værdi indregnes til nul kr., og et eventuelt tilgodehavende hos disse virksomheder nedskrives med moderfondens andel af den negative indre værdi, i det omfang det vurderes som uerholdeligt.

Såfremt den regnskabsmæssige negative indre værdi overstiger tilgodehavender, indregnes det resterende beløb under hensatte forpligtelser i det omfang, moderfonden har en retlig eller faktisk forpligtelse til at dække den associerede virksomheds underbalance.

Nettoopskrivning af kapitalandele i associeret selskab overføres under egenkapitalen til reserve for nettoopskrivning efter den indre værdis metode i det omfang, den regnskabsmæssige værdi overstiger anskaffelsessværdien. Nyerhvervede eller nystiftede virksomheder indregnes i årsregnskabet fra anskaffelsestidspunktet. Solgte eller afviklede virksomheder indregnes frem til afståelsestidspunktet.

Fortjeneste eller tab ved afhændelse af associerede virksomheder opgøres som forskellen mellem afhændelsessummen og den regnskabsmæssige værdi af nettoaktiver på salgstidspunktet inklusiv forventede omkostninger til salg eller afviklingen. Fortjeneste og tab indregnes i resultatopgørelsen under finansielle poster.

Ved køb af nye associerede virksomheder anvendes overtagelsesmetoden, hvorefter de nytilkøbte virksomheders aktiver og forpligtelser måles til dagsværdi på erhvervelsestidspunktet.

BALANCEN FORTSAT

ANDRE KAPITALANDELE

Posten andre kapitalandele er investeringer i unoterede virksomheder, der ikke er hverken tilknyttede eller associerede og ikke forventes afhændet, måles til dagsværdi. Såvel realiserede som urealiserede dagsværdireguleringer indregnes i resultatopgørelsen. Urealiserede dagsværdiændringer ved omregning af investeringer i udenlandsk valuta til DKK indregnes direkte under egenkapitalen i reserve for valutakursreguleringer.

NEDSKRIVNING PÅ ANLÆGSAKTIVER

Den regnskabsmæssige værdi af materielle anlægsaktiver og kapitalandele i associeret selskab vurderes årligt for indikationer på værdiforringelse, ud over det som udtrykkes ved afskrivning.

Foreligger der indikationer på værdiforringelse, foretages nedskrivningstest af hvert enkelt aktiv henholdsvis gruppe af aktiver. Der foretages nedskrivning til genindvindingsværdien, såfremt denne er lavere end den regnskabsmæssige værdi.

Som genindvindingsværdi anvendes den højeste værdi af nettosalgspris og kapitalværdi. Kapitalværdien opgøres som nutidsværdien af de forventede nettoindtægter fra anvendelsen af aktivet eller aktivgruppen.

TILGODEHAVENDER

Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser og andre tilgodehavender måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi. Der nedskrives til nettorealiseringsværdien med henblik på at imødegå forventede tab.

PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER

Periodeafgrænsningsposter, som er indregnet under aktiver, omfatter afholdte omkostninger vedrørende efterfølgende regnskabsår.

VÆRDIPAPIRER

Værdipapirer, der er indregnet under omsætningsaktiver

og består af børsnoterede aktier og obligationer, måles på grundlag af observationer på et aktivt marked til dagsværdi (børskurs) på balancedagen.

LIKVIDE BEHOLDNINGER

Likvide beholdninger omfatter indestående på bankkonti samt kontante beholdninger.

EGENKAPITAL

Grundkapitalen er fondens kapital, der er indskudt ved fondens stiftelse, samt senere gaver der er ydet til forhøjelse af grundkapitalen.

Henlæggelse til uddeling er den ramme for uddelinger, bestyrelsen har besluttet til brug for beslutning om faktiske uddelinger i det kommende eller senere regnskabsår. Beløbet for rammen indgår som en bestanddel af årets resultatdisponering og som henlæggelse under egenkapitalen. Reserve for valutakursreguleringer omfatter urealiserede gevinster og tab ved valutaomregning af investeringer i udenlandske enheder.

Gaver i form af kontantbeløb og værdi af naturejendomme, der er ydet umiddelbart efter fondens stiftelse, er posteret direkte på overført resultat og er reduceret med den herpå hvilende skatteforpligtelse. Øvrige senere gaver, der ikke gives som grund- eller kapitalforhøjelse, indtægtsføres i resultatopgørelsen.

SKAT OG UDSKUDT SKAT

Fonden er underlagt skattelovgivning for fonde, og den skattepligtige indkomst opgøres i overensstemmelse hermed. Skattelovgivning for fonde tillader skattemæssige fradrag for hensættelser til senere uddelinger. Som følge heraf har fonden muligheden for at reducere en eventuel skattepligtig positiv indkomst til nul. Det skattemæssige fradrag for hensættelse til senere uddeling tillades ikke indregnet regnskabsmæssigt, hvorfor der opstår en udskudt skatteforpligtelse herpå. Denne skatteforpligtelse indgår i beregningen af den udskudte skat.

Da fondens formål bl.a. omfatter at erhverve, eje og drive naturarealer, er det ikke sandsynligt, at skatteforpligtelsen, der hviler på naturejendommene, fremover vil blive aktuel. Derfor hensættes denne skatteforpligtelse ikke i årsregnskabet.

Udskudt skat vedrørende øvrige forskelle mellem regnskabs- og skattemæssige værdier på aktiver og forpligtelser indregnes som hovedregel i årsregnskabet. Der foretages imidlertid en vurdering af fondens mulighed for som følge af de skattemæssige fradrag for hensættelse til senere uddeling at disponere den skattepligtige indkomst til nul for regnskabsåret og kommende regnskabsår. Denne vurdering kan medføre, at der ligeledes ikke i årsregnskabet indregnes udskudt skat på forskelle mellem regnskabs- og skattemæssige værdier på aktiver og forpligtelser.

GÆLDSFORPLIGTELSE

FINANSIELLE GÆLDSFORPLIGTELSE

Finansielle gældsforpligtelser indregnes ved låneoptagelse til det modtagne provenu med fradrag af afholdte transaktions-omkostninger. I efterfølgende perioder måles de finansielle forpligtelser til amortiseret kostpris svarende til den kapitaliserede værdi ved anvendelse af den effektive rente, således at forskellen mellem provenuet og den nominelle værdi indregnes i resultatopgørelsen over låneperioden.

BEVILGEDE UDDELINGER

Bevilgede uddelinger, ført under kortfristede gældsforpligtelser, består af foretagne uddelinger, der er disponeret, både hvad angår formål/modtager som beløb og tidspunkt, men som på statustidspunktet endnu ikke er betalt.

ØVRIGE GÆLDSFORPLIGTELSE

Øvrige gældsforpligtelser, som omfatter gæld til leverandører samt anden gæld, måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominal værdi.

PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER

Periodeafgrænsningsposter, indregnet under kortfristede gældsforpligtelser, omfatter modtagne betalinger vedrørende indtægter i de efterfølgende år.

PENGESTRØMSOPGØRELSE

Pengestrømsopgørelsen viser pengestrømmene for året fordelt på driftsaktivitet, investeringsaktivitet og finansieringsaktivitet for året, årets forskydning i likvide beholdninger samt likvide beholdninger ved årets begyndelse og slutning.

PENGESTRØMME FRA DRIFTSAKTIVITET

Pengestrømme fra driftsaktivitet opgøres som årets resultat reguleret for ikke-kontante driftsposter, ændring i driftskapital samt betalt skat.

PENGESTRØMME FRA INVESTERINGSAKTIVITET

Pengestrømme fra investeringsaktivitet omfatter betaling i forbindelse med køb og salg af materielle og finansielle anlægsaktiver samt køb og salg af værdipapirer indregnet under omsætningsaktiver.

PENGESTRØMME FRA FINANSIERINGSAKTIVITET

Pengestrømme fra finansieringsaktivitet omfatter årets betalinger af eksterne uddelinger samt årets modtagne gaver og arvebeløb.

LIKVIDE BEHOLDNINGER

Likvide beholdninger omfatter bankindeståender og kontantbeholdning.

Kampmannsgade 1, 6. Sal
1604 København V
CVR: 30 20 55 96
Telefon: 33 13 21 45
Email: natur@avjf.dk